

KALANGYA

A DÉLVIDÉKI MAGYAR KÜZMŰVELŐDÉSI SZÜVETSEG
IRODALMI ÉS KULTŰRÁLIS SZEMLÉJE

SZERKESZTI: HERCEG JÁNOS

SZENTELEKY KORNÉL ÉS CSUKA ZOLTÁN ALAPÍTÁSA

1942. június

XI. évf. 6. szám

DODROGHY SZABOLCS: A bukovinai székelyek bácsme- gyei élete	239
BERÉNYI JÁNOS: Útravaló jókívánság (vers)	244
BERÉNYI JÁNOS: Egy eddig kiadatlan Csokonai-vers Baján	245
MAJTÉNYI MIHÁLY: Bácskai vásár	252
LATÁK ISTVÁN: Mindennapi szomorúság (vers), Csüggedt beszámoló (vers)	256
BÁLINT SÁNDOR: A magyar néphagyomány és a katolikus liturgia	258
SZIRMAI ENDRE: Esti dal (vers)	262
BÁRDOSI NÉMETH JÁNOS: Síphang (vers)	263
CÁNKÁR IVÁN — PAVEL ÁGOSTON: Mátyás király	264
PAPHARKAY DÉNES: Bácskai színek Konyovics Milán képein	267
HÓDSÁGHY BÉLA: A bajai muzeumban (vers), Krisztuskép (vers)	270, 282
CSUKA JÁNOS: Szlovákok, ruszinok, sokácok	271
TOLNAY JÁNOS: A jövő nemzedék	280

IRODALMI SZEMLÉ:

HERCEG JÁNOS: Várkonyi Nándor: Az újabb magyar irodalom; KUNSZABÓ ANDRÁS: Szekfű Gyula: Állam és nemzet; TUMBÁSZ LUKÁCS: Délvidéki Szemle. — Südostdeutsche Rundschau. — Sorsunk. — Dunántuli Szemle.

Megjelenik havonta
Egyes szám ára 2.— P.
Előfizetés egész évre 24.— P.
félévre 12.— P.



Szerkesztőség: ZOMBOR
Budapesti szerkesztőség:
Csuka Zoltán,
Budapest, VII. Baross-tér 15

A bukovinai székelyek bácsmegyei élete

... Fent szelídkék tavaszi ég, lent ébredő búzatáblák: kocsink vígán kocog a felszikkadt bácsmegyei országúton. Serényen zörögnek mögöttünk is a vetésre igyekvők szekerei: páran el is hagnak bennünket; hosszú volt a tél, sietni kell!

De az egyik dülőúton egy hosszú szekérnek nem sietős. Nézzük: mifélék a rajtaülők? Közelebb érnek: látjuk, hogy szekerük oldala csak gyalulatlan deszka, maga a szekér alja fele olyan széles, mint az itteni népé. Az emberek rajta a koci alján ülnek: fejükön túl magas és hegyes süveg, rajtuk cifrán hímzett bőrmelvény, arcukon pedig ismerős, de szokatlan ősi vonások: az idetelepített székelyek. Szekerük lassan vonul át a tavaszi tájon és csendes erdélyi hangulatot varázsol körénk... Szinte lessük, mikor tűnnek fel a messzi látóhatáron az erdélyi havasok ormai...

Csak néztek ránk és lassan továbbnyikorgott havasi szekerük. Nem köszöntek senkinek... Később tudtuk meg, hogy a bukovinai székely csak annak köszön, akit személyesen ismer. Hiszen idegenben élt hosszú 177 esztendeig...



Az idetelepített székelyek élete egy külön világ. Aki azt meg akarja érteni, mélyen bele kell hatolnia e nép multjába.

1764. I. 6-án hajnalban Buckow osztrák tábornok váratlanul katonáival és ágyúivai körülvette a székelyek gyülekező helyét: Mádéfalvát, ágyútűz alá vette és felgyújtotta. E merényletnek 200 székely áldozata lett. Erre az életbenmaradottak Zöld Péter delnei lelkész vezetésével felkerekedtek és nekiindultak más, biztosabb hazát keresni.

A moldvai Tatros völgyében állapodtak meg. Elmenekülésük hírére még több száz székely család vette kezébe a vándorbotot s valamennyien ott Moldvában több községet alapítottak. Évek múltán azonban gróf Hadik András bukovinai kormányzó kezdeményezésére Mártonffy Mór tábori lelkész átvezette őket Bukovinába. Itt megalapították aztán Hadikfalva, Andrásfalva, József-falva, Istensegíts és Fogadjisten községeket.

Ez a 177 éves idegenországbeli tartózkodás természetesen mély nyomot hagyott rajtuk. De a fajok kialakulásánál és tovább fejlődésénél fontos szerepet játszik az a föld is, amelyen élnek.



Életük, jellemük megértéséért azonban még mélyebbre kell szállnunk: fajuk legősibb kialakulását is ismernünk kell. Mályusz

Elemér „Erdély és népei“ c. műve így magyarázza a székelyek eredetét: Ami a hun kérdést illeti, tudjuk, hogy a hunok Attila birodalmának feloszlása után Kelet-Európába vonultak. Bár nagy részük ezt később elhagyta, kisebb maradékaik belekerültek az ott kialakult bolgár törzsszövetségbe. A Fekete-tenger mellé lehúzódott magyarság kétségkívül bővült e bolgár elemekkel is. Nem lehetetlen tehát, hogy e hun töredékek a bolgárokon keresztül bejutottak a magyar törzsszervezetbe és később, mint török nomád népelem, részévé lettek a megalakult székely törzsnek.“

Amellett foglalkozva a Székelyföldön található nevekkal, még kurt, jenő és besenyő testvér-népelemeket is felfedez a székelyben... Ezért leszögezi: „A székelység tehát a magyartól eltérő keleti eredetű nép; ereiben talán a Kelet-Európába visszahúzódott hunok és Dunántúl maradt avarok vére is csörgedez.“ De hozzáteszi: „Olyan régen egyesült és elkeveredett a magyarsággal, nyelvét oly régen felvette, hogy az eltelt évezred alatt teljesen magyarrá vált.“

A hún-magyar ősmult legnagyobb tudósa: Zajti Ferenc is ugyanazt állítja, csak pontosabban körülvonalmazva: „Erdély székely magyar népe tulajdonképpen 3 egyfajta, de más-más időben betelepült törzsből áll.“ Ezek:

1. az Attila népéből visszamaradt őstörzs;
2. a 678. körül beköltözött hún-bolgár és avar-lörzs (ugyancsak Attila maradék népe);
3. az Indiát járta fehér hunok; ugyanis a korozmiai hun-terület az indiai hún birodalom volt nyugati, szélső tartománya.“

E fehér-hunok pedig a magyarok Indiában élő fajtestvérei.



... Amikor később közelebről is láthattam őket, meglevelekedtem előttem a történelem holt betűi.

A férfiak túlmagas és hegyes fekete „kucsmái“, a fehér „harisnyákon“ (gyapjú csizmanadrág) a fekete zsinórzat, a „bundaacska“-jukon (börkabát) az uralkodó fekete ékítmények mind az ősi hún faj szent színét őrzik.

De már a bőrmellény és a női térdigérő és a férfi rövid bunda hímzései közt elég jelentős szerepet kap a vörös és zöld mellett a kék és lila szín is. Ez már biztos jele a besenyő hatásnak is.

De még jelentősebb bizonyítéka a hún-besenyő multnak az arcvonások: ezek túlnyomórészt egészen kún jellegűek. Viszont az u. n. „alföldi“ típus, amit a legmagyarabbnak neveznek, a legritkább közöttük...

Igen jó magyarok az idetelepített bukovinai székelyek. Nem is csoda: testvértörzs fiai, akiknek a nyelve is igen közel állott a mai magyaréhoz. A kúnok a XIII-ik században kerültek hozzánk,

mégis a legtökéletesebb magyarokká váltak azóta. A székelyek 800 körül, tehát 500 évvel előbb egyesültek a magyarsággal, így minden bizonnyal még hamarabb lettek egygé velünk nyelvben és érzésben is.



Az itteni magyarságtól eltérő ruházatuk után nagy különbséget mutat a nyelvük is. Ez először is a kiejtésben nyilvánul meg: legközelebb áll a palócéhoz. Ennek magyarázata az, hogy amikor az Aral tó mellé települt Csaba királyfi népének egy része ide Magyarországra visszatért, mint Ed, Edemen és Aba törzsei, azaz a palócok, egy része a Mátrában, másik a dunántúli Göcsejben és Ormányságban, a harmadik Erdélyben szóródott szét.

Nagyobb nehézséget jelent azonban azon szavak tömege, amelyet kizárólag csak a székely magyarok, vagy pedig egyedül e bukovinai székelyek használnak. De a kezdet nehézségein már túl vannak; már jól tudja egymás különböző szavait a székely és a bács megyei magyar is.

De ami a legfőbb: az ide hazajött székelység magyar érzése a legmagasabb lángolású. Nem szavak kellene ennek bizonyítékául, hanem tettek: majd megmutatják ők, mint honvédek és mint a magyar föld megmunkálói, hogy mit tudnak tenni a magyar Hazáért.

Egy példát mégis felemlíték. Az itteni székely férfiak téli „bundaacska“-ján pont a szív felett szivalakú bőrzseb díszlik, amelynek a színe: piros, fehér, zöld. Látom, hogy többen már kopott a kabát. Megkérdelem: vajjon Bukovinában a románok alatt is viselték-e ezt a nemzeti színű zsebet?

— Viseltük aam! — húzza ki magát büszkén a székely. — Jöve az ola csendér, meglataa s szóla: „Adjál egy késet!“ Adék. Fogaa e zsebet s levaagaa s a saanca döbaa. „Nem baj“ — gondolaam. Amikoron elmene, felvevém a saancból s adaam a fehérnépnek, esmég varrja fel. S most es itt vagyon e! —



Feltűnő a különbség a székely és az alföldi magyar között vérmérséklet tekintetében. Bács megyei magyar a hosszú téli nyugalom után alig várja az első kinyílt napot: ekkor befog, kivágtat a szántóföldjére és azután mindig csak siet és rohan és sohasem ér rá, nincs jóformán megállása, — amíg ősszel be nem takarít mindent.

Ezért a székelyek ellen még a tavalyi nyár folyamán felmerült a kifogás, hogy a munkában lassuak.

De az ő vérmérsékletük mélyebb okait is fel kell kutatnunk. Azon őseikről, akikről vérükben a legtöbb elemet örzik: a hunok-

ról tudjuk jól, hogy igen előkelő, vitéz nép volt, amely a harcászokban hallatlan teljesítményeket tudott felmutatni. Amikor veszély fenyegetett, igenis gyors volt és fürge és épen ily iramú harcmodorával tudta megzavarni és legyőzni az ellenséget.

De a békében vérmérsékletük megőrizte higgadt, méltóságteljes: úri mivoltát. Zajti Ferenc fenti megállapítása szerint őseik egy részét az indiai fehér hunok idejutott sórványa is alkotja. Talán a Kelet békéjének, boldog nyugalmának emlékét őrzi az itteni székelyek higgadt magatartása...

A származás mellett eddigi foglalkozásuk is megmagyarázza vérmérsékletük nyugodtabb voltát. Bukovinában szétszórt kis földjeiken inkább főzelék-növényeket termesztettek; veteményes szekereikkel aztán messze földet bejártak és a piacokon értékesítették terményeiket. A konyhakerti vetemények ápolása pedig sohasem kíván olyan iramot, mint a gabonaföldek megmunkálása.

De a székely is nemes faj, így tud alkalmazkodni. Már most, ideköltözésük első esztendejében belátták az itteni föld és munka kívánalmait. Azért a meleg idők beköszöntével már hajnalban a földre siet és „vakulásig“ fárad az új és jogos honfoglaló nép, hogy minél több és szebb kenyeret teremthessen elő családjának és Hazájának.



A bukovinai székelyek bácsmegyei életét tárgyalva arra is rá kell térnünk ami náluk különösképen az életet jelenti S ez náluk a ház: amit „élet“-nek neveznek és a szobát „ház“-nak.

Az alföldi magyarnál viszont a föld a legfontosabb; először azt akar szerezni és ha már megvan, akkor sem fektet túlságos gondot a háznak módjához illő szépítésére. A föld az anya, amely „ápol és eltakar“, tehát azt becsüli legjobban.

A bukovinai székelyeknél is a föld, igaz, magántulajdon volt. De látták amellett az ottani ellenséges hatalom gyűlöletét, amely irigykedve nézte őket földcsekéiken. Így ezen ellenséges földön nem érezhették magukat egész biztonságban. Ezért inkább a házra fektették a fősúlyt. „Az én házam: az én váram“ náluk a legnagyobb mértékben vált igazsággá: legalább otthon, a saját fészükben akarták magukat igazán otthonérezni.

Ezért a szegényebb székely legény, ha hazulról nem remélhetett elég anyagi segítséget, elment szolgálni. És amikor elég pénzt összekuporgatott, első dolga az volt, hogy kiment az erdei favágókhoz és kiválasztott magának egy kész faházat. Megvette, szétszedte, hazavitte és újból összeállította. Azután kívül-belül betapasztotta, bemeszelte, majd bútort is barkácsolt magának. Azután megesküdtött választottjával és hazahozta az „életbe“, hogy így

lombosodjék, virágozzék és gyümölcsözőzzék tovább a szép, nemes székely élet.

Itt Bácsmegyében a dobrovolyácoktól hátrahagyott többszáz ház az idei talajvizek miatt félig, vagy egészen „megomolt”. Nagyon fáj nekik, hogy odalett az „életük”. De azért bízó szemmel néznek a búzaföldek felé: micsoda szép „életeket” fognak azok terméséből elővárásolni!

És ha majd a magyarok Iste megáldja egy, két és több évi vetésüket és saját szemekkel látják majd, hogy ömlik az áldás, a jólét e földből, akkor majd ők is minden bizonnyal átveszik az alföldi magyar igazságát, aki a gabonáját hívja „életnek”...



Legvégül szólok arról, amiről első helyen kellett volna ünnepi szóval zengenem. De amit a székely élet koronájának hagytam, s ez e nép vallásossága.

Amikor a dobrovolyácoktól rájukmaradt telepekre megérkeztek, sokan sírva fakadtak. Kérdezték tőlük, hogy mi bajuk.

— Jaj, Istenem, vagyon itt minden, élet es, föld es, iskola es, egészséghaaz es, de torom nincsen, Isten haaza nincsen! — siránkozták.

Mert náluk a vallásosság nemcsak néha-néha felcsillanó szikra, hanem egész életüket átizzító tűz. Ha megkondul az „Úrangyalá”, mind leveszi a kalapját, ha kicsi, ha nagy és addig fel nem teszi, míg az Úr beszél a harang nyelvével.

Esténként, amikor a csillagok kigyulladnak, a házakból innen is, onnan is halk zsongás szűrődik ki: ott imádkozik térdelve a szent kereszt előtt a ház apraja-nagyja.

Ezért a vasárnapjaik is igazi vasárnapok. Valóban az a csend és béke fehérlik a faluban, amely akkor szállt le először e földre, amikor az Úr a világ teremtését befejezte és felvirradt az első szent, hetedik nap...

Ideiglenes templomuk tele van ilyenkor; buzgón imádkozik és énekel ott egy szívvel az egész székely falu. Feledhetetlen látvány utána: a székely lányok hazatérése a templomból. Majdnem mind „veres” szoknyában és mellényben vannak ilyenkor; a piros szín minden változata ott tündöklük ruhájukon. Sok leány zöld színnel is tarkázza. Míg a sárga és kék a legritkábban látható rajtuk. Ők még így híven őrzik az ősi szokást, amely szerint a magyar törzs ruháján már a legősibb időben három fő-szín uralkodott: a piros, fehér, zöld!

A lányok a hajukat két fonalba fonva leeresztik és legtöbbször piros szalagot fonnak beléje. De ennek a vége a szoknyájuk aljáig ér. Végtelenül jól esik a szemnek a magyar színek ily tobzódo új fellángolása. Amikor több falvakban és tanyavidékünkön

is kezdték már földműves-leányaink is a „művelt“ Nyugatot színtelen színeivel utánozni...



De náluk a vallásosság nemcsak hit, hanem tett is: gondolataik, szavaik, tetteik, erkölcsük mindig az Úr útját igyekeznek keresni. A fiatalság erkölce is igen nemes színvonalon áll. Ezt mutatják főleg vasárnap délutánjaik. „Délebéd“ után a falu melletti szép nagy mezőn gyűlnek össze. Ott a legények labdázni, a lányok pedig csoportokba ülve nézik. Fel-fel tűnik egy-egy kevert csoport is: a legények-lányok játszadoznak, ugrándoznak, vigadoznak, mint gondtalan báránycsordák a vidám mezőn.

De amikor megkondul az esteli harangszó, mind megindulnak hazafelé. Még alig kezd alkonyodni. Még egyszer végigvillognak a falun a lánycsoportok pirosan tarka magyar csokrai. A legények is csoportokba verődve bandukolnak. Akinek már van választottja, azt még elkíséri, kis ideig beszélgetnek, aztán elbúcsúznak.

Mire leszáll az este, csendesek, üresek a székely falusi utcák. Lassan kigyulnak fenn a csillagok és itt lent a házak ablakai. Aztán lassan ezek ismét kialszanak. Csak fent a Hadak Utja: a Tejút lesz mindig fényesebb: Csaba királyfi örökdió a végre hazatért jó székelyei itthoni élete fölött, akiket hazaküldött, hogy magyarabban tegyék az eljövendő Nagymagyarországot.

BODROGHY SZABOLCS



Útravaló jókívánság

*Könnyű úttal, édes csönddel,
szemlezáró nyugalommal,
ibolyás föld ágján ébredt
símogató fuvalommal,*

*találkozzál, soha gyásszal —
mindig harmatragyogással,
csengetéssel, mosolygással,
hűvös patakcsobogással.*

*Puha gyeppelel, termő ággal,
buzaórló szélmalommal,
s másoknál is mindig, mindig
az én ölelő karommal!*

BERÉNYI JÁNOS

Egy eddig kiadatlan Csokonai-vers Baján

Nemrégiben egy halom papírhulladékban néhány régi kéziratos füzetre bukkantam. Érdeklődéssel halásztam ki a mult század elején írt hiányos füzeteket, amelyeknek egyike másolatban őrzte meg Csokonai, Fáy András és néhány más tollforgató diák ismert vagy eddig még nem is ismertett írását. Ez a füzet 46 lapos, az eleje és vége hiányzik. Az első átpillantásra megállapítottam, hogy egy tréfa és verskedvelő debreceni vagy sárospataki diáknak a maga mulattatására gonddal lemásolt gyűjteménye. A diákok körében akkoriban ez divatos volt, s ha egy-egy ilyen kéziratos gyűjtemény előkerül, majdnem mindig akad benne valami új érdekesség. Ennek a füzetnek első megmaradt lapja egészen megbarnult, tehát az első ívek már régen elkallódtak. A megmaradt rész tartalma jórészen vers, de akad benne néhány próza (egy párbeszéd) és egy versfordítás Ovidiustól rímes magyar tizenkettes sorokban. A teljes tartalom a következő:

1. *Az istenek osztózása.* (Vers, a szerző neve nélkül, de a vers Csokonaié.)

2. *A tolvaj isten...* (Jelzése: Cs. V. M. által. Csokonai verse Európa elrablásáról.)

3. *Egy magát hánytató Poétának tréfás megkapkodása.* (Cs. V. M. által. Csokonai-vers, az eddigi kiadásokban nem szerepel. Amint a következő vers elárulja, Csokonai Szigethi Gábor verselő tógátus diák ellen írta.)

4. *A selejtes pénula örökös Urának firkálására írott versek.* Írta Szigethi Gábor VI. eszt. Tog. D. (Válasz versben Csokonai előbbi támadó versére.)

5. *A Tök panasza — tolmácsolta Fáy András.* (Próza, nem ismertethető trágárság.)

6. *Az előbbenire.* Retour — bilét — Szigethi Gábor által. (Vers.)

7. *In promptu...* (Vers Fáy Andrástól.)

8. *Egy tréfa Fáy Andrástól. Pósfay Lexiconja eleibe Praefatió.* (Próza.)

9. *Statua Lexicographi.* (Latin vers, Fáy Andrástól)

10. *Militat omnis amans.* (Latin című dévaj magyar vers Csokonaitól, a teljes kiadások közlik.)

11. *Ovid. Amor. Lib. I. Elegia 10. Aestus erat.* — Fordította Horváth Ádám. (Tizenkettes, rímes sorokban.)

12. *A Pándi csuda.* Írta Fáy András. (Vers.)

13. *A Kályhás mesterek eredete, lelki és testi tulajdonságainak előadása.* (Vers, név nélkül, de Csokonaié, a teljes kiadás más címmel közli.)

14. *Ars Lullistica, avagy beszélgetés arról, ha laknak-e a holdban emberek? Fínkei Tógátus által.* (Párbeszéd prózában, a vége hiányzik.)

A másolás a múlt század huszas éveiből való. Az egész gyűjtemény, a másolása is jellemzően elárulja, hogy a gyűjteménybe sorolt írások szerzői élénken érdekelték az akkori kollégiumi ifjúságot. Tréfás, csipkelődő és dévaj írásaikat szívesen örökítették meg maguknak a diákok. Ezek a sorok akkor még nem jelentek meg nyomtatásban, sőt egyik-másik főleg tartalma miatt később sem.

Érdekes véletlen, hogy éppen most, amikor tüzetesebben átböngésztem ennek a kéziratos füzetnek tartalmát, kezembe került Szilády Áron *Irodalomtörténeti Közlemények* 1895-ből való évfolyama s ennek harmadik füzetében *Verseskönyv a század elejéről* című közleményében Balassa József egy hasonló s tartalmában ezzel részben meg is egyező gyűjteményt ismertetett. Balassa József akkoriban Somogy megyében Visontán talált egy ilyen kéziratos könyvet. Ennek több olyan írását említi, amely az én gyűjteményemben is megvan. (Fáytól a *Pándi csuda*, *A Tök panasza*, Csokonaitól az *Istenek osztozása*, *Európa elragadtatása*.) Csokonai összes műveinek legteljesebb és legújabb kiadása (1922) Harsányi István és Gulyás József sárospataki tanár gondos és alapos munkája. Ez a kiadás sem említi Csokonainak az én gyűjteményemben lemásolt *Egy magát hánytató Poétának tréfás megkapkodása* című versét. Nem tudok róla, hogy erre a versre azóta rátaláltak volna valahol s így azt hiszem, hogy ezt a *Kalangya* ismerteti elsőnek. A vers igazi csokonaias lendületű, a költő valami bosszantó előzmény után írta Szigethi Gábor VI. éves verselő tógátus diáktársa ellen. A versben kigúnyolt versenytárs válaszolt is rá, nagyobb költői önérzettel, hosszabban, de sokkal gyatrábban és bántóbb személyeskedéssel. Mind a két verset a másolat szövegéhez hűen teljes egészében közlöm.

CSOKONAI VERSE :

Cs. V. M. által

Egy magát hánytató Poétának tréfás megkapkodása

*Fráter! ha már te is verset mersz kohlolni
Ugy a' Várdi czigányt nem lehet vádolni
Hogy a' harangöntést bátran felvállalta
'S mint te a' községet nagyon meg is csalta.*

Az egész agyvelőd nem nyom három latot
Vétek, hogy az anyád életre kapatott.
Mindég vetélkedtél, hol eggyel, hol mással,
Pedig csak küszködöl a nagy nem tudással.
Hogy adtad magadat a Poétaságra?
Mi ok indította Káint gyilkosságra?
Az ki több náladnál, szóval szoktad marni,
A' csirke tanítja az annyát kaparni.
Ha lovunk nem vólna, úgy számáron járnánk
Ha csak magad volnál, mindent tőled várnánk,
Mivel vagyunk sokan, ne hányd magad mindég
Mert a Versírók közt csak közlegény vagy még.
A sok bolond szókat tanultad rakásra
Azokat, kell vagy nem, halmozod egymásra.
Ha rád nem vigyáznánk, még mit is nem tennél?
A'mennyi eszed van, Poétává lennél.
Agyvelőd eléggé mutatja rovását
Hogy hányszor kóstoltad a Tempe forrását.
Láttam is ez előtt csak egynéhány nappal
Hogy ittál belőle egy paraszt kalappal.
A'hol a lánykenyér szagát megsajdítod
Musád kantárszárát csak arra fordítod.
Bennem is talághatsz egy olly jó akarót,
A'ki minden héten süttet egy vakarót.
Jobb lész Öcsém vess le rólad minden gondot
Tegnap kerestek egy Udvari bolondot.
Válaszd e'hivatást; úgy is már annak a'
Félbolond eszednek hátra tört a nyaka.
Abból sintsen semmi, hogy szép Legény volnál
Mert az tám meghalna, a'kit megcsókolnál.
Ugy befogott a nagy fertelmesség moha
Hogy az édesanyád sem csókol meg soha.
Hajadat ollóval még soha sem vágták,
Mert a serkék mindég derékban elrágták.
Bajuszod szálai egymástól többnyire
Távoznak három jó német mértföldnyire.
Egy szóval egy sincsen az emberiségbe
Ki úgy bujálkodna a fertelmességbe.
Ellened esküdött Ötsém még tavaly a'
Számptalan sok ezer fekélyes nyavalya.
Minden rántzaidba mint egy csapat birke
Bárány, annyi sok az Egyiptomi tsirke.
Anyád kiskorodba nagy hasznodat vette
Mert a többit ha sirt veled ijesztette.
Bezzeg megegyezne a 'sák a föltjával

Ha megpárosodnál Bosnyák Párdutzával.
Tudom, hogy szád ízét most el nem találtam,
Midőn e'sorokban veled így tréfáltam.
És ha minden részben el nem vagy találva
Engedj meg a' pennám nem jól vólt aptálva
Hogy most illy sajnosan kihuztam fogadat
Oka az, hogy nagyon elhinnéd magadat.
'S ha velem próbálod pennádat megmérni,
Írok még, ha ezzel be nem fogod érni.

— ● ● ● —

SZIGETHI GÁBOR VERSE :

**A' selejtes pénula örökös Urának firkálására írott versek
Írta Szigethi Gábor VI. eszt. Tog. D.**

Hé a selejtes bástyába
Leomlott épület, kába
Otthon tudós gazdája
Emeld füled válaszára
Kinek lábad rugására
Ekképpen nyilik szája.*
Ugy e' ki akarsz kezdeni
S becsültelem által tenni
Kivánod a Styx révén.
Én nem bánom, lásd munkádnak
Mi lesz díjja; s vad tréfádnak
De ha akarsz mérkezni
Velem, úgy jó észre tégy szert
Mert máskép a rendetlen pert
El nem lehet intézni. —
Írod hát első sorodba
Hogy engemet haragodba
Megkapkodsz Barátodat.
Megrúgtál, — de nem kapkodtál
Kelletén túl konyitottál
S kiadtad haragodat.
De balgatag mit csináltál
Velem; éppen nem vexáltál
Tíz nap készült motskoddal.
Jól írsz, csak conceptus híjja
Ez talentumodnak díjja

* Itt vagy három sorral tovább alkalmasint a másoló hibájából három sor kimaradt.

Igy tudsz első lábaddal.
Azt mondád: hogy három latot
Nem nyom agyvelóm; no hatot
Vagy tám tiznél is többet
Nyom a te füled: óh egek!
Ha azt meglátom, rettegek
Nem látván még ily ebet.
Ugy é rágalmazó vagyok,
Azért? hogy gyakran nem hagyok
Órom alatt piszkálni
És mint nagyobbbat tégedet
Nem hagylak, tartván fékedet
Magam felett mászkálni.
Megengedj ha téged sértvén
Állapotod meg nem értvén
Embert szoktam sérteni,
Mert rólad hogy ember vólnál
S valaha okosan szólnál
Én fel nem mertem tenni.
Sok bolond szókat faragtam,
Bánom mikor öszve raktam
Hogy tégedet is vélek
El nem adtalak; de azon
Szók közt a herélt Amazon
El nem kél, azon félek.
Ha rám vigyázol és lészek
Poéta, verseim készek
Most is, lásd é ez is vers.
Téged, ha nem őriznek is
De tám ha főbe ütnek is
Nem lehetsz, mert fejed nyers.
Az a paraszt kalap, mellyet
Emlegetsz, énnálam helyet
Nem talál — Te viseled
A paraszt ruhát s erkölcsöt
A gazdagot, szegényt, böltsöt
Illy mundérba tisztelede.
A lány kenyeret szeretem
Ugy é? s egész tiszteletem
Abba határozódik?
Neked van nagy fejed lágya
Te tudatlanság jobbágya
Mellybe Lelked kínlódik.
Tőled, ha mindég verselek
Éjjel s nappal énekelek

Még se kapok kenyeret,
Mert a bő idők is nálad
Szükek, azért száraz vállad
S a kein Brod Marchot vered.
Írod, hogy tegnap szemléltél
Olyan embert és beszéltél
Véle, aki bolondot
Keresett egy Úr házába
Téged minden valójába
Alkalmasnak mondott.
És hogy megalkudtál vele
Ez igen világos jele
Hogy már nekem is írod.
Eredj, te igen jó leszel
Ugy is oda jó ész nem kell
A nyelved pedig bírod,
A szépséget emlegeted
Gyáva ésszel festegeted
Mert a Philosophia
Eröss állítása felett
Égi s földi szépek felett
Te vagy Venus szép fia.
Ritka szépséged csudálva
A tehén fejedhez állva
Megnyal borjú képébe
S ép azért a szép tudomány
Mint betses égi adomány
Meg vet szégyenletébe.
Magamat fested továbbá
Javaslom légy inkább svábbbá
Mint azt merjed sérteni
Le vágják a te serényed
Hogy kefét lehessen kényed
Ellen is, készíteni.
De minthogy az egy kefére
Kevés, bajúszod is félre
Dülvén, leavattatik
Őszveséggel komisz ruhát
Fonalt, holmi rongyos czuhát
Tisztogatni tartatik.
Gyermekeket ijeszgettek
Velem ugy é? és eszeket
Fejeből kiverették?
Nagy kár, hogy te is eszedet
Igy vesztéd el, s tök fejedet

Óh be pankróttá tették.
Te vagy zsák s fölts egy massába
De ne járj már maskarába
Elmult a komédia,
S hidd el engem bolondjába
Meg nem ijeszt holmi kába
Verssel a föld korts fia.
Elöttem pennádat mented
Holott, midőn fogad fented
Rám, az eszed hibázott
Az nem vólt jól megaptálva
S a penna hartzhoz csinálva
Vagy értelmed káprázott.
Azt mondod fogam kihúztad
Mikor a föld színén úsztad
A tudatlanság vizét
Többre ajánlod magadat
Ha bosszantom haragodat
Csak írj, kapsz arra izét.
Most pedig nézd meg írásod
Ellenem tett firkálásod
Melly a hibák országa.
De nem is lehet felőled
Fel tenni, hogy még jobb tőled
Telnék, mert a jó drága.
Többet írok ha kívánod
De tudom azt is megbánod
Hogy ellenem pennádat
Fel fogtad és értésemre
Atdad, hogy megsértésemre
Nytád ki büdös szádat.
Olvasd el ezen tréfámat
Mellyen töltém két órámat
És értsd meg, ha van mivel
Ha máskor is fogsz bántani,
S rám rozsdás vaskót rántani
Szolgállok a többivel.

Szigethy tógátus hosszú és nehézkes versének egyetlen érdekessége, hogy Csokonai külsejére, ruházatára és nyomorára is komolyan célozgat.

BERÉNYI JÁNOS

Bácskai vásár

Vásár lesz, — hallottam tegnap.

Aki mondta, sóhajtott hozzá, nem tudom miért. Talán az élet múlását hozta emlékébe a pár szó vagy csak így tanulta apjától, hogy sóhajtani kell ilyenkor.

Magyarhon lakosságának kilenctizedét úgy nevelték, hogy a vásár nagy-nagy dolog és a szó hallatára mindenki felfüel, mert azt érzi, hogy köze van hozzá. Akár Szent György napjára esik, akár Szent Mihály napjára, vagy a tűzesszekerű Illés ünnepére, valami évszak kezdetét, csúcspontját vagy múlását hirdeti: meg kéne állni egy pillanatra, ezt érzed mögötte.

*

Este még csak olyan a sok sátor, mint a csontvázak. Deszka és lécz, ponyva még nem került rájuk. Karbidlámpák koncentrált vakító fényénél folyik a rakodás. Puffan a mesterláda, a vásáros célhoz ért ismét.

Mindig tűnődtem, micsoda titokzatos rendosztás az, amelyik a sátrak helyét kijelöli, egymás mellé kényszeríti a rőfösöket, susztereket, ruhásokat, csoportokba szakmák szerint. Honnan tudja az idegen vásáros, melyik az ő helye éppen?

Bujkáló gyertyafény lobban egy láda tetején. Ezek már helyben vannak, ponyvát terítenek. Huszonnégy órára megveti lábát a cég, kiszorít megfelelő köbméter teret, utcát, tavaszt vagy őszt — holnapután eltűnik nyomtalanul. Csak az akácfák suttognak hetekig izgatottan: láttad?

Ők szegények földbegyökerezetten várják örökké a legközelebbi vásárnapot.

*

Sárgaszínű, zsirardi szalmakalapot vásárolt anyám 1914-ben. Színes szalag volt rajta, gumi őrizte, hogy hirtelen jött szél le ne fújja a kalapot. Rövid volt a gumi és alig ért le a legmagasabb kabátgombig, húzta a fejemet lefelé, de nem baj, szél sem volt, de nem baj. Így mentem végig a vásáron, birkózva az átkozott gumival, amely a fületem is elkajlította.

Emlékszem: két nap múlva leszereltük a gumit és eladtam a Greisingernek cserébe valami bélyegért. De akkor ott a vásáron 1914 júniusában a szalmakalap is meg volt, a gumi is meg volt hozzá és sokan voltunk ilyenek zsirardi kalapban. Topogtunk és tömörültünk a porban, nevettük a vásári árúst, aki elhúzott, bánatos hangon nótázott Regula Edéről, az edelényi rablógylkosról. Nevettük az öregét, mire fölfortyant és rikácsoló, vádoló hangon kiáltozott felém.

— Csak ne vessenek. A trónörököszt is ilyen szalmakalaposok tették el láb alól!

Aznap történt és énbennem elállt a szívverés. Tudtam, hogy ártatlan vagyok, de fekete gyanú úszott mégis felém. Sietve iszkoltam haza a szörnyű hírrel.

Ez volt a Péter-Páli vásár 1914-ben Bácskában. Az utolsó békebeli vásár és talán az utolsó igazi magyar vásár minden búbánatával, izzadságával és örömeivel.

*

Örömmel jelentem, hogy mifelénk a vásár, az országos sokadalom szépen megmagyarosodott ismét. A szerémségi szabók, a szlovén mutatványosbódék és a szervianus szőnyegárúsok helyét magyar és székely népek foglalták el, a szegedi, halasi és bajai vámkapu őrei alig győzték a sok jegyet kiadni, míg a déli határban a vámosok lábukat lógatták az unalomtól.

Ez is egyik fajtája a honfoglalásnak. A magyar honvéd, a magyar törvény és a magyar kultúra megjelenését nyomon követte a magyar portéka és a magyar vásárok.

Magyarrá lett ismét a bácskai vásár.

Felületes szemlélő talán mosolyog: ejnye, uram, hát a vásár vásár! Nem addig a, de nem ám! Színe és íze van minden dolognak, külön rendje, egymásba gurulnak szépen a tényezők, onnan is, hogy valaki a fülesrelapozott kalendáriumból Kisújszálláson kinézi, hogy délen, valahol Bácskában, Szabadkán mondjuk, Áldozócsütörtököt megelőző vasárnapra esik a nagy tavaszi vásár és készül rá, felkészül sátrával, portékát halmoz. Vagy Békéscsabán, mondjuk, a ruhásboltos külön válogat néhány darabot: ez jó lesz a zentai vásárra! És megindulnak a tájak egymás felé, csere-berére.

Istennek hála, benne vagyunk a nagy magyar hálózatban ismét, nemcsak kulturában, törvényben, de most már a vásárunk is olyan, mint régen volt. Elmaradtak a szerémi, szlavóniai, sőt szlovén árusok, kissé idegenül ható árúcikkeikkel — sajnos, a bánátiak is — helyükbe a magyar Alföld felől kocognak szekerek és gurulnak teherautók. Még a Dunántúlról és Erdélyből is jönnek.

Földrajz, politika és történelem ölelkezik abban az egyszerű tényben, hogy Kenyeres János ködmönt vesz kiskiának.

*

Közelebb esünk Közép-Európához. Kevesebb a balkáni szín. Már maga, hogy az autókorlátozás ellenére a nagyobb árus mind tehergépkocsin érkezik, sejteti, hogy átcsúsztunk egy másik világba. Székely fazék, csipke és hímzés, furfanggal összeeskábált díszes asztalkák, magyarosabb viselet, —

száz apró jel. Mi itt az Alföldön soha, még idegenben sem szűntünk meg részesei lenni a magyar életformának. De a gyáraik tucatcikkei mégsem egészen a mi ízlésünkhöz alkalmazkodtak. Bata-cipőben járt, Tivar ruhát hordott a magyar és Szávát szítt hozzá, nagyokat köpve melléje.

Ha nem lenne háború és áruhiány, még erőteljesebben érzékelni lehetne az ellentétet. Az egészen kirívó keleti jelenségekről, amelyeket a vásár különösen éreztetett, nem is beszéltek.

*

Ha a vásár lelke a marhapiac — a pántlika rajta a vurstli.

Mindaz, amit a vásár ősi intézménye talmi szedett-vedett-ségben produkál, a mutatványos bódék körüli olimpuszi magasságot ér el zajban, hangban és formában. Mégsem szabad mosolygó kézlegyintéssel elintézni ezt a furcsa tömegmákonyt, hiszen a nagyvárosok határain egyenesen krónikussá lesz ez a jelenség: ott kőházakba menekül és az évszakoktól függetlenül érték és időállóan tobzódik a „ligeti szellem.” Városliget-féle minden nagy város mellett van — mért legyen a vásár vurstlija más? Legfeljebb szegényebb és még inkább zörgőcsontú.

Mégis a vásár jódarab és őszinte része az életnek és úgy kell elfogadni osztatlanul, ahogy van, óriáskígyóstul, amely a fejétől a farkáig 28 méter és Elvirástul, akit úgy hirdetnek, hogy ő az eleven talány. Beletartozik a Körhinta és a Magyar Céllövőide. Istenem, mennyi szín, mennyi elevenség és találékonyosság! Micsoda meg-megújuló attackok a fillérek ellen, amelyek a lapos pénztárcába vagy zsebbe ömlesztve meglapulnak. Végeredményben nem hinnéd, hogy ez is nemzetgazdasági tényező a „szórakoztató ipar” rubrikája alatt, összesítve pedig komoly, nagy számjegyeket tesz ki a forgalma.

Ez így mind együtt, összegyűrve: ez a vásár!

*

De szálljunk csak le a lóról, férközzünk a lelkek közelébe ismét. Aki gyermekkorában nem érezte a vásári forgatag szédületében az erőt, a mozgást és azontúl a kábultságot, sok színnel szegényebb és nem tudja nyitott férfiszemmel sem élvezni a vásári nyüzsgést. Akinek lelkébe azonban beleette magát a furcsa szű — megint mondom: Magyarhon lakosságának kilenczede ilyen — mindig talál fanyar és groteszk, de mégis őszinte sok csodát a vásárban. Például az enyhén dupla fejűre fotografált saját énjét a vásári fényképésznél vagy telitalálatot a céllövőldében: az ember körülhordozza tekintetét büszkén, látta és hallotta-e valaki?

*

Kábultan talpalok a porban, a fülsértő sok gyermektrombita lárzája között. A mézes-bábos szíveket, sajnos, hiába keresem: eltűntek. De itt van Elvira az eleven talány. Ha most bemennék hozzá és kitárnám a tenyerem, ugyan mondja meg, mi lesz velem?

... poros és kicsit mocskos is volt akkor az egész kezem 1914-ben, bátran eléje tettem, leszurkolva előre a hatost a jóslatért.

— Önből tűzér lesz — szólt Elvira — és szívenütött a szó. Először mondták, hogy ön és akkor is azt, hogy tűzér leszek. Csodálkozva emeltem fel tekintetemet az eleven rejtélyre, aki világszép volt, csak úgy ragyogott az arca a zsirtól. Mást is mondott, de arra már nem emlékszem, csak azt tudom, hogy végül rámförmedt: na eredj már, azért a vacak hatosért eleget beszéltem! Lejárt úgylátszik a hatos ereje: elől ön, hátul — na eredj már, eredj! Mindegy, mégis szép volt. Tűzér ugyan nem lett belőlem, pedig Samu, a planétás papagáj is ugyanezt jósolta — csak gyalogos maradtam és cipeltem a tornisztert örökké. Mindegy. A hiba úgylátszik bennem volt és nem a jóslatban.

Most alkonyatkor, amikor már szakadozott a vásár, ismét találkoztam Elvirával. Kócos volt és öreg, lehet, hogy nem is ő volt. Olyan volt, mint a saját anyja, avagy a saját öreganyja. Oldalt lépett ki a sátorponyva alól felfelé tartotta a kezét.

— Esik, már megint esik, a fene egye meg!

Es mérgesen hátraszólt még valamit.

A jövődöt meg tudja ő mondani mindenkinek, azt is, hogy kiből lesz tűzérkatona, de ha esik, azt ő is legegyszerűbben kitárt tenyérrel konstatálja, mint a többi halandó...

Aztán visszament a sátorba és én úgy éreztem, hogy lehullt a függöny közénk örökre.

*

Úgy éreztem magam a vásárban, mint a földbegyökerezett ákácfa, akikhez időről-időre eljön a vásár csodája, aztán továbbáll.

A fa öregszik, kérges lesz, aztán egy nap megjelenik egy ember, szöggel és kalapáccsal: kampót ver bele. A kampóra spárgát akaszt, arra meg ráköti árúját. Ő maga lefekszik a fa tövébe és arról álmodik, hogy holnap szép idő lesz.

Mert ezt az Isten adja, az időt. A többi gonddal meg majd csak megbirkózik!

Majtényi Mihály

Mindennapi szomorúság

Csak bámulni a süket csöndbe vakon,
Előtted az ismeretlen űr tátong.
Megvadult szél dörömböl az ablakon,
Gyámoltalan nyikorgnak az ágak a fákon.

A falak recsegnek a roskasztó hó alatt,
Ropog a henyén rakott gerendázat.
Asszonyod betegen fekszik, inye dagad —
És költözöd kell, elhagyni rossz házad.

Könyvekre költötted csekélyke pénzed,
És ha kultúrába markolsz néhanapján,
A bajokat, betegséget tehetetlen nézed,
Étekre alig elég a sovány garas már.

A bajok csöstül jönnek, mikor erszényed legsoványabb,
Ha lefelé kezdtél rohanni a lejtőn
Hiába veted meg dacosan a lábad,
S hiába nyújtod a kezedet esengőn.

Merre indulsz a nyakigérő hóban,
És hova telepedsz a szörnyű télben, hova?
A kenyered javát már megetted valóban,
De komisz sorsodtól meg nem szökhetsz soha.

A tavaszt sóvárgod, zord fagyok szökését,
Az üvöltő széltől megbújsz egy sarokba
Kicsi családodnak úgy kéne az egészség,
Már csak úgy védheted: mindent félredobva.

Napsugarakat vársz, Benedek zsákját,
Hogy vesszen a félelem, a jég a pokolba,
Hogy a bezárt ablakokat végre kitárják,
És kiszáradjon minden szegényember odva.

LATÁK ISTVÁN



Csüggedt beszámoló

*Könnyem csak nagyritkán születik már,
Kiszakasztották a legvadabb szelek,
Hogy ifjan is annyi őszhajszálam van,
Kit érdekelhet az még, emberek?*

*Elszöktem a mezőtől, az örök falutól,
S már lélekben is alig találok oda,
Aszfaltok tikkadt lelkű vándorlója lettem,
Jobbágyköldökről szakadt rajongó unoka.*

*Iffjúságom ide-oda topogással telt el,
És békétlen, csüggedetlen keresésben.
S ha nem gyújtottam égigérő szép tüzeket,
Szentjánosbogárként világítva égtem.*

*Csábított a varázsos távol és a tenger,
Húztak messzi hegyek felé szirén-dalok,
És itt tartott mogorván, magamat marva
Sok düledező ház s pár névtelen halott.*

*Könyvek, könyvtárak szerelmese voltam,
Itt kevesen értették úgy a könyvek szavát
Mint én. Könyvvel dolgozni volt az álmom,
Csak könyvtárszolga lehettem volna legalább!*

*Mint mesebeli várak titkos őrszobái
Hívtak, csábítottak a könyvtárszobák,
De a dermedt illatú sok öreg fóliáns
Nem az én ujjamra hintette rá porát.*

*Pénzt csak kaptam néha zord ígéimért
Igaz megbecsülést ritkán, vagy soha.
Megtanultam én jámbor: elismerést hoz csak
A beltéren készült jólszabott ruha.*

*Boldogságom megpenészült reményét
Rágicsáltam a sóttalan kenyérbe —
Nekem a kínzó jövőt — álmodás maradt,
Az életuntak örök menedéke...*

LATÁK ISTVÁN

A magyar néphagyomány és a katolikus liturgia

A magyar népkultúra jellegét, összetételét nagy vonásokban már ismerjük. Alaprétege nyilvánvalóan még pogánykori hagyatok: a keleti nomád kultúrák magyar fejleménye. A pogány magyarság vallását a lélekhit jellemezte, amely a vallásfejlődésnek már magasabb fokát képviselte és így bizonyos értelemben képesé, fogékonyná tette a kereszténység befogadására is. Maga a románkori kereszténység a népvándorlás népeinek megtérítésével a türelemnek, mértéktartásnak, megértésnek olyan bölcs készségére tett szert, hogy a magyarságot aránylag könnyen meg tudta nyerni Jézusnak.

Amikor Szent István népe 1000 táján megkeresztelkedett, az Egyház liturgiarendszere már meglehetősen kialakult, ennél fogva nagyjából a már meglévő keretekbe illeszkedtünk belé. A keresztvizzel a magyarság belépett az európai keresztény közösség életébe, a középkor vallásos világába, liturgikus kultúrájába is. A fiatal magyar kereszténységre a clunyi reform nyomán újjászülető bencés kultúra volt legmaradandóbb hatással. A középkori magyar liturgiának legértékesebb emléke a Pray-kódex és a nemrégén felfedezett Szelephényi-kódex francia bencés ihletést áru el, tehát a legrégebb és legjelentősebb liturgikus szálak Franciaországhoz fűznek bennünket. Bár a koraközépkori magyar liturgia édesgyermeké a francia bencés liturgiának, nem hiányoznak a sajátos magyar liturgikus kezdeményezések sem.

A középkori élet és vallás bensőséges kapcsolata következtében a liturgia és a néphagyomány csereviszonyba került egymással. Ennek a kölcsönhatásnak megértéséhez tudnunk kell, hogy már a primitív-pogány népek is szerették átlelkesíteni a természet anyagi rendjét, az ember és a környező világ között iparkodtak minél mélyebb vonatkozásokat teremteni. Az anyagi világ nemcsak pusztá valóság, hanem mély értelmű jelkép és tanítás is a szemünkben. Sokszor tulajdonítanak tehát a természet növényeinek és állatainak, élettelen tárgyainak valóságos anyagi mivoltuk mellett jelképes tartalmat, különleges jelentést is. A dolgok már a pogány népeknél is mágikus színezetet nyerhetnek (tabu, totem), a középkori katolikus gyakorlatban pedig szentelménnyé válnak, amelyeknek az egyházi felfogás, meg a belőle fakadó jámbor néphit értelmében egyaránt különleges foganatosságuk, malasztközlő erejük van. A szentelmények anyaga (víz, só, virág, fű, stb.) beletartozik ugyan a természet világába, anyagi állagába, azonban

szentelésük által malasztközlő jelleget nyer. Az Egyház tehát a régi pogány népek szimbólikus természetszemléletét elismerte, megszentelte, művészetében és liturgiarendszerében fölhasználta. A liturgia néphagyományképző hatása talán a szentelményekhez fűződő képzetekben, hiedelmekben a legelevenebb.

Az Egyház szentelményei különösen a középkorban ikerjedtek a hívő nép egész életére, minden szükségletére. Egyaránt megszentelték az élő és élettelen természetet, a földi lét állomásait és a mindennapi élet szükségleteit. A primitív-pogány népeknek mágiikus lelkvilágát, titokzatosra hajló magatartását, sajátos szemléletmódját a kereszténység általában nem törölte el, hanem meg-nemesítette a maga kegyelmi rendjével. Az Egyház bölcs megér-tése következtében ennek az ősi népéletnek így számos megnyi-latkozása maradt fenn keresztény változatban a liturgia kereté-ben. A liturgia azonban maga is számos új népszokást, hagyo-mányt és hiedelmet kezdeményezett.

A népiessé vált szentelmények közül csak a szentelt vizet, szentelt bort, szentelt gyertyát, szentelt barkát, szentelt tüzet, szentelt ételt, szentelt búzát, szentelt virágot, illetőleg a belőlük sarjadzó néphagyományokat emeljük ki.

Legáltalánosabban elterjedt néphagyomány a szentelt víz: a tisztulásnak és megszentelődésnek ősi eszköze. Több alkalommal és több szent nevében (Vízkereszt, nagyszombat, Szent Anna, Szent Ignác, Xavéri Szent Ferenc ünnepe). Ide sorozhatjuk a búcsújáró szentkutak vizét is. A katolikus magyar nép a szentelt vizet nem-csak az egyházi szertartásokban, hanem sok testi-lelki bajában is fogatosnak tartja.

A Szent János evangélista napján (december 27) szokásos a bor megáldása. A középkorban a szentek ünnepén bent a templomban ittak a hívek a tiszteletükre. Az ünneplésnek ez a módja még po-gány hagyományokban gyökerezik. Az Egyház bölcs tapintattal arra buzdította híveit, hogy ezentúl a menyország szentjeire és angyalaira emeljék poharaikat. Ezért magát a bort is megáldotta. Az áldás hamarosan Szent János evangélista napjához rögződött, hogy az Egyház ezzel is ellensúlyozza a germánoknak a téli nap-fordulat idején tartott kultikus tobzódásait. A szentelt bor mai napig kedvelt népi szentelmény, amelyet sok célra használnak, így a beteget itatják, a házat fölhintik vele, hogy a gonosz lélek szándékától megoltalmazza. A középkorban szentelt borral kí-nálták meg azokat, akik útrakelnek, búcsúzkodnak, hogy Szent János áldása az út veszélyeitől és kísértéseitől oltalmazza meg őket. Ezért itattak a haldoklóval is szentelt bort, aki olyan tarto-mányba készült, ahonnan nem tért még meg utazó. A megmaradt szentelt bort azután a halotti torban itták meg a halott emléke-

zetére, lelkének üdvösségére. Ennek a szokásnak nyomaival a magyar katolikus nép körében ma is találkozunk.

A Gyertyaszentelő Boldogasszony napján szentelt gyertya egyike a legrégebb hazai szentelményeknek. A Pray-kodex tanúsága szerint a magyar középkorban ezen a napon először a tüzet áldották meg, majd ennél a tűznél gyújtották meg azután a gyertyákat. Népünk is már régóta szentelménynek tekinti. Nincsen katolikus parasztház, ahol ne volna. Rendesen a szülot, vagy ládafiában tartják, vagy pedig felöltöztetve a falra akasztják, hogy főképpen vihar idején meggyujtsák és imádkozzanak mellette. A haldokló kezébe is ezt a szentelt gyertyát szokták adni, hogy az ördög ne tudjon rajta győzedelmeskedni. Ha a háznál halott van, akkor is ezt gyújtják meg.

A virágvasárnap szentelt barkát, azaz fűzfaágat a nép szintén szentelménynek tekinti. Otthonában feltűnő helyre szokta kitűzni, hogy a villámcsapást elriassa, távoltartsa vele. Olykor orvosságul is használják.

Nagyszombat reggelén van a tűzszentelés, amely még ősi pogány hagyományokban gyökerezik. A germán népek ugyanis isteneik tiszteletére a tél szimbólikus elhamvasztására tavaszi tüzet gyújtottak, hogy így földjeik termékenységét biztosítsák. Ezt az ősi szokást az Egyház a nagyszombati tűzszenteléssel és annak keresztény értelmezésével helyettesítette. Az egyházi szimbólikában ugyanis a kialvó, majd újra fellángoló tűz Krisztust jelképezi. A nagyhét három utolsó napján az ősegyházban Krisztus halálának emlékeztetere eloltották a gyertyákat és csak a feltámadás napján gyújtották meg újra. Az Egyház hatása alatt a hívek sem gyújtottak és sok helyen még ma sem gyujtanak tüzet ezekben a napokban. A nagyszombati tűzszentelés rendesen úgy történik, hogy a tavaly szentelt barkára tüzet csiholnak és így gyújtják meg az örökmécsest, illetőleg a gyertyákat. Maguk a hívek pedig otthonukban az új tüzet a tűzszentelés maradványaiból, paraszából, vagy szenéből gerjesztették és hűsvéti eledeleiket ezzel főzték meg. A tüzet természetesen szentelménynek tekintették. Hazánkban az erre vonatkozó első följegyzés már a Pray-kodexben megtalálható. Azóta a szentelt tűz hazahordásának hagyománya megszakítatlan.

A hűsvéti ételszentelés a szentelmények egyik megragadó példája. Az ételek megáldására már Jézus is példál mutatott a csodálatos kenyérszaporításnál és az utolsó vacsorán. A megszentelt hűsvéti eledel megvédte a híveket a hosszú böjt után a mértéktelenség kísértéseitől. Az ország több vidékén hűsvét napján Isten fölládozott bárányának, Krisztusnak emlékeztetere bárányt esznek, amelyet régebben megszenteltek. A legrégebb hűsvéti ele-

delek közé tartozik a tojás is, amely a feltámadó életnek jelképe. A magyar húsvéti eledelekhez még hozzá tartozik a sonka és a fonatos kalács is. Ezeknek az ételeknek liturgikus megszentelése az országban már nem általános. A vallásos jelleget azonban a néphagyomány még mindig őrzi: a családfő szokta megáldani és szentelt vízzel meghinteni.

Régi kedvelt népi szentelmény a Szent Márk napján megszentelt búza. A búzaszentelés akkor jutott nagy jelentőségre, amikor Európa nomád népei állandóan letelepedtek és áttértek a földművelésre. Magyarországon már a középkorban ismeretes volt. Manapság a hívek többféle növénymagvakat visznek a szertartásra, mert ha ezeket vetik el, hitük szerint bő termést várhatnak. Más-hol a szentelt búzát orvosságnak tekintik.

Virágot, füvet a magyar nép Úrnapján, Sarlósboldogasszony és Nagyboldogasszony ünnepén szokott szenteltetni.

Az úrnapi körmenet eredeti célja szerint tudvalevőleg határkerülés volt, hogy az Oltáriszentség körülhordozásával egyrészt távoltartsák a helységtől a természeti csapásokat, másfelől pedig hogy bőséges áldás járjon a nyomában. Az úrnapi körmenet valamikor a patriarkalizmus kötött rendjében élő társadalomnak ünnepélyes felvonulási alkalma volt, amint ezt számos egykorú színes leírás igazolja. Az úrnapi sátor földszítéséhez szükséges füvet, virágot, zöld ágat rendszeren az összes hívek hordják össze kertjük virágaiból, vagy olyan mezei virágból, amely a földjükön termett. A sátor virágai jeles népi szentelménynek számítanak. Sokfelére használják. Egyebek között rászórják a vetésre, megéteetik a jószággal, a halott koporsójába teszik mindig gonoszűző céltattal.

Sarlós Boldogasszony napján az ország néhány helyén a templomban fodormentát szoktak szenteltetni és foganatos orvosságnak tartják. Nagyboldogasszony ünnepén többfelé ismeretes a fűszentelés, amelyet szintén orvosságul használnak. A növények gyógyító erejét minden nép ismeri. A középkori kolostorok a hasznos füveket és virágokat rendszeresen termelték. Először az egyháziak lesték el a nép orvostudományát, majd a kolostorok ismertették meg a néppel ilyen gyógyfüveket. Ősrégi magyar mondás: tása mentől foganatosabb legyen, hogy mágikus erejüket nevük-füben, fában hagyta Isten az orvosságot. Hogy a gyógyfüvek hatalma is fokozzák, a magyar nép Istenről, Krisztusról, Szűz Máriáról, szentekről nevezte el őket: istenfia, Jézus szíve, Krisztus koszorúja, Boldogasszony füve, Mária teje, Szent László füve, stb.



Az esztendő jeles napjaihoz fűződő magyar népszokások egyrésze szintén liturgikus töről fakadt, illetőleg liturgikus hatások-

kal gazdagodott, miközben az ősi pogány hagyomány is gyakran nyert keresztény színezetet. Az egyházi év sorrendjében következő liturgikus színezetű néphagyományok közül éppen csak utalunk a következőkre: betlehemezés, regölés, Háromkirályok járása, Gergely-járás, pünkösddőlés. Nem törekedhetünk teljességre, de bizonyos, hogy a szentelményekből a magyar hiedelemvilág, az ünnepekhez fűződő liturgikus színjátékokból pedig a magyar népszokások gazdag ösztönzéseket merítettek. Számos liturgikus vonatkozás csillan meg a születéssel, házassággal, halállal kapcsolatos magyar néphagyományokból. Örvedetes volna, ha jelzett szempontok alapján a délvidéki magyar néprajzi kutatás megújulna.

Rövid szemlényből is kitűnik, hogy a katolikus kultusz milyen mélyen beleszántott népünk életébe, hogy a magyarság ősképzeteit mennyire átalakította, gazdagította, de el nem töltötte és így bizonyos értelemben meg is mentette a népélethez bölcsen alkalmazkodó liturgia.

Bálint Sándor



Esti dal

*Lassan leszáll az alkonyat
S tört szívemmel jövök feléd,
Száz titokkal úgy mint a lét
S már hallom csengő hangodat.*

*Fehér az est, rejtelmes, szép;
Én vagyok most a mese-király...
Az idő száll, mint gyors sirály,
Mint Andersenben csodás mesekép.*

*S ezüstös szánon, gyémánt lepelbe'
Fekete lovakon, ha messze szállsz,
Arany vasárnap szívedbe zársz,
Rubintos színű meleg szívedbe.*

SZIRMAI ENDRE

Síphang

Egy láthatatlan rossz nyirettyű
zúmmög itt a szívemen belül,
a vágy, a vágy rikatja folyton,
konok hangját hiába fojtom,
a sors, az élet és az évek
szívemből egyre csak zenélnek,
azt búgják egyre, élni oly bús,
élni oly bús, akár a koldús,
és élni mégis mondhatatlan
gyönyörűség a gondban, porban,
sorsom akárhogy roppan, fordul,
ki nem állnék az ember sorbul.
Te jó, te szent, te harcok élet,
én vagyok leghívebb cseléded,
egy korty italt, egy csókot, könnyet,
aztán az örök sír is könnyebb,
örök hazámban úgy se fájhat,
amiért itt gyötör a bánat,
az elmulandó jókat esdem,
ezen a madárfütytyös esten,
szívem teljen be minden széppel,
hogy megbarátkozzak az éggel,
a föld terhétől legyek részeg
és úgy hagyjam itt az egészet,
azt se tudjam, hogy hol vagyok már,
a földön vagy az égi foknál.
Szívem akkor szakadjon össze
az élet és halál özönbe,
mikor már vágya, dala sem lesz,
akkor álljak az ítélethez,
s Uram, Te mondd, hogy hű síp voltam,
a magam énekét daloltam,
azt mondtam el csak, amit láttam
magamban és a nagy világban,
s talán egy kicsit azt is mondtam,
ami ragyog a csillagokban,
s egy törött szót a Te szádról vettem,
az csengett vissza énekemben.

BÁRDOSI NÉMETH JÁNOS



Mátyás király

Ivan Cankar, a csöppnyi szlovén nép világhírű írója, sokat és nagy szeretettel foglalkozik írásban a szlovén Mátyás-legenda alakjával. „Ítélet“ címen verset, „Mihaszna Márkó és Mátyás király címen pedig különös szimbolikájú népies regényt is írt róla. Alig van írása, amelyben legalább egy eredeti szólás vagy hasonlat jóvoltából ne fordulna elő az „igazságos“ nagy király neve. Ez a rövidke rajz „Podobe iz sanj“ (Álomképek) című, a világháború rémségeivel beárnyékolt novelláskötetéből való. A legendának kitágított kereteibe foglalja az egész szenvedő, megalázott emberiséget, amely Mátyás megjövendölt igazságos uralmától várja a megváltást. Ez a kis rajz élesen bevilágít nemcsak Ivan Cankarnak, hanem az egész szlovén népnek a lelkébe is.

Olyan világosan, olyan kétségbevonhatatlanul láttam, mint ahogy most téged látlak, bajtárs . . .

Láttam Mátyás királyt, amint ült magas vastrónján. A terem körülötte egészen olyan volt, amilyenek ismerjük: alacsony, komor és rendkívül tágas, úgyhogy sehol sem lehetett látni sem falakat, sem sarkokat; a sűrű oszlopok hosszú sorai mögött mindefelé újabb, még nagyobb termek tárultak a hűvös éjszakában. Sehol egyetlen fákllya vagy gyertya s mégis apró, pislogó fények lobogtak mindenfelé a homályban, mint-ha fehér szellemek röpködnének a mennyezet tövében.

Közöttük voltam és mégsem voltam. Szívtam nehéz, fojtó lehelletüket, láttam krétafehér arcukat és piros vérüket. És mégis — úgy rémlik — csak a testetlen szívem volt ott.

Vastrónon trónolt Mátyás király hatalmas, magas alakja. Arca sápadt volt, széles álláról hosszan hullámozott sűrű, fekete szakáll; szemei mély gödrökből csillogtak elő zavaros tűzben; szőrös, vaskos, minden pillanatban ütésre kész ökleit az előtte álló tölgyfaasztalon pihentette. Így ült Mátyás király és így ültek, támaszkodtak, heverték körülötte katonái is; egyikük sem moccan, de nem is aludt egyikük sem, mert hisz ki tudja, nem a következő pillanatban üt-e a már ezer évvel ezelőtt megjövendölt óra.

Mátyásnak és katonáinak zavaros tüzi szemeiben feszült várakozás fénye lobogott. Mintha az óramutató már a tizenkettesnek közvetlen közelében mozogna, és mintha már minden pillanatban várni lehetne a kalapácsos időjelző kondulását a harangokon. A vitézek vasmarkai kemény öklükbe szorultak és várva-várták a pillanatot, hogy megnyillassanak és kardjukhoz kaphassanak.

Hűvös éjjeli szellő kerekedett, mintha valahol a homályba vesző messzeségben láthatatlan ajtó csapódott volna fel; Mátyás szakállának fekete fürtjei halkan hullámszerűen kezdtek; szemeinek lángja meglobogott és még fényesebb tűzben égett.

Furcsa ember lépett ekkor a terembe. Isten tudja, hogyan és honnan érkezett. Egyszerre csak ott termett Mátyás király tölgyasztala előtt. Arcát vér borította, úgyhogy alig lehetett ráismerni, öltözete is véres, sáros volt és rongyokban lógott rajta; dolmányának bal ujjasa laposan, üresen csüngött alá. Némán, szótlánul lépett Mátyás vitézei közé, és egy szempillantás alatt hozzájuk hasonult; csendesen, mozdulatlanul állt közöttük, jobbát öklöbe szorította; sötét szemeiben nagy várakozás lángja gyulladt ki.

Hamarosan jött egy másik is; ez mankón sántikált be, mert csak egy lába volt. Ugyanúgy cselekedett, mint az előbbi. Utána nyomban jelentkezett a harmadik: ez — csudák csudája — ölében hozta a fejét; csapzott hajfürtjei vérbe alvadtak, vér festette sötétpirosra álla tövéig, de azért még volt benne élet, szemei pedig töretlenül ragyogtak. Alig lépett bajtársai közé, felemelte fejét és nyakára nyekkentette.

Néztem, — bámultam ezeket a csodálatos dolgokat, de — nem csudálkoztam. Ugy tetszett, hogy minden annak rendje, módja szerint történik, és másképp nem is történhetnék.

Akkor sem csudálkoztam, amikor mindenfelől hosszú, végtelen körmenetek érkeztek; körmenetek, aminőket még nem látott emberi szem. Mert még sohasem látott ennyi vért, szenvedést és gyötrelmet. Halkan, egyetlen mukkanás nélkül, zajtalan léptekkel meneteltek a körmenetek; — ezer és ezer néma árnyék, de eleven testekkel, villogó szemekkel, dobogó szivekkel. És a felvonulásnak nem volt sem vége, sem hossza; és azt hiszem, ez az éjtszaka szakadatlanul ontotta sötét méhéből sötét soraikat; és azt hiszem, ez az éjtszaka hosszabb volt a leghosszabb esztendőnél is. A terem egyre szélesedett és szinte a végtelenbe tágult, úgyhogy az érkezők mind szépen elfértek benne.

Mátyás király nem mozdult, még csak szempillája sem rebbent meg tűzben égő szemei felett, amint nézte roppant táborát, amely már akkora volt, mint végítélet napján a Joza-fát völgye. És a szörnyű éjtszakának és még szörnyűségesebb

némaságnak nem akart vége szakadni; kerek esztendővé dagadt és már a második, sőt harmadik esztendőbe is belenyúlott.

Számlálhatatlan légióit láttam az arcoknak, de mindenkire a legeslegutolsó koponyáig határozottan ráismertem, mind közvetlen közelemben, mind a ködbevesző messzeségben. Mert bár elborította őket a vér, mégis hasonlatosan nagy, fehér kísértetekhez, sápadtan előfehérltek a homályból. Nincs emberi arc, amely közöttük, Mátyás vitézei között fel nem volna lelhető. Harmatos, csupaszállú ifjak, akik alig szállottak le játék-falovukról; napbarnította, komolytekintetű, keményarcú férfiak; görnyedt, őszhajú, bozontos szemöldökű aggastyánok. De asszonyok is nagy számmal voltak közöttük: fiatalok és szépek, aszottak és vénék. És gyerekek is akadtak soraikban; gyerekek, akik alig tipegtek még. Sőt csecsszopó kisdedeket is láttam az anyák ölében.

A világ minden tája felől sereglettek össze. Amennyi nép csak van a világon, mind ott volt, mind várta Mátyás király táborában a Teljesedés, az Igéret órájának kondulását. Nemcsak fehér arcokat láttam, hanem sárgákat, bronzszínűket és egészen feketéket is. De noha a milliónyi arc faj és származás, kor és alkat szerint mind különbözött egymástól, valami mégis összekapcsolta valamennyit; valami, amit megéreztem a szívem, amikor bámultam őket, de amit szóval nem tudok kifejezni. Nemcsak a megalvadt, fekete vér volt az, Mátyás katonáinak ez a nyilvánvaló ismertető jele. Valami egészen más és sokkal jelentékenyebb kötelék fűzte őket össze... mintha mindegyikük a tenyerén vinné eleven, dobogó, remegő szívét. Ez a szív csordultig tele volt didergő emlékezéssel a leggyötrőbb, legkeservesebb kínokra, a meg nem érdemelt, könyörtelen szenvedésekre, az istentelen igazságtalanságokra, a büntetlen és önkényes büntetésekre, a megaláztatásra, a gőgösen sárbagázolt szeretetre, az elárult hűsége és rászédett bizalomra. De a keسرűségnek ezen sötétvízű tengere fölött ott ragyogott egy belőle lobbant, halk, de olthatatlan mécs: a várakozásnak, az Igéret, a Teljesülés eljövendő nagy órájában való tisztaságos, kiirthatatlan hitnek a mécsese.

Az igazságtalanságtól ostorozott, kifosztott, megalázott és meztelenre vetkőztetett Ember állt előttem. Ő volt Mátyás király katonája.

A sötét mennyezet kettényílt, megragyogott felette a mennyország, felemelkedett vastrónjáról a hatalmas Mátyás király — többet semmit sem láttam.

Mikor és hol történt mindez? Mikor és hol fog megtörténni?

Szlovénből fordította: **Pavel Ágoston**

Bácskai színek Konyovics Milán képein

Bácska lelkét, sajátos szellemiségét, amelyet a különböző népi hatások hordtak össze, tájhangulatát, amely annyira jellegzetes — tehát azt, ami egy vidék egyéniségét teszi — sem az irodalom, sem a képzőművészet nem tudta teljesen kifejezni és általánosságban elfogadtatni.

Kísérletek történtek, gondoljunk csak Szenteleky antológiájára, amelyet már ennek a felismerésnek jegyében szerkesztett, vagy egy korán elfeledett bácskai festő, Juhász Árpád törekvéseire, aki Malonyainál tanulta, hogy egy vidék belső tartalmát elsősorban az ott élő népek kultúrája adja meg. De ahogyan Szentelekyvel író társai nem tudtak együttérezni, s képtelenek voltak művészi formában átlényegíteni e vidék mindentől elűtő jellegzetességeit, ugyanúgy Juhász Árpád is csak külső formájában tudta megjelentetni Bácskát.

Petrovics Vélykó, a kitűnő bácskai származású szerb író elbeszélései már sokkal többet adnak e vidék sűrű levegőjéből s abból a drámából, amely lappangva játszódik politikai küzdelmek és népi hagyományok eredményeként évszázadok óta ezen a vidéken. Mintha éppen szerb mivolta és a szerb nép kisebbségi helyzete segítette volna az elmélyüléshez, vagy mintha a szerbek tisztábban és nagyobb szeretettel őrizték volna meg századok hagyományait, hiszen nemzeti öntudatukat éppen ez a hagyományörzés tartotta ébren. A megszállás éveit a magyarságnak sem maradt más menedéke, mint a mult tanításai és nagy kiterjedésű ország helyett egy kicsiny vidék hazának. Kultúrában így lehet a kevés több, mint a sok s ha a művész beláthatatlan utak helyett egy szűk teret kap, ebben a szűk térben lesz kénytelen kibontani azt a világot, amelyben egyrészt ő s amely másrészt *benne* él, hogy ebből a kölcsönösségből szülessen újjá. Ezért volt a szerbeknek az első világháború előtt, itt a Délvidéken, sokkal elevenebb kulturális élete, mint 1918-tól 1941-ig, s most már azt is látjuk, hogy mi magyarok a szellemi szervezés terén többet tettünk az elmúlt huszonhárom év alatt, mint azelőtt évtizedeken keresztül, amikor a vidék felelőtlen dilettantizmusa posványosított el mindent, s ez a könnyelmű kontárkodási láz most lassan, de határozottan újra visszazivárogo.

Bácska misztikumát a szerb lélekben mélyebben él, mint a magyarban, s ezért nem véletlen, hogy a képzőművészetben is egy szerb festő, *Konyovics* Milán tudta eddig leghívebben kifejezni. Ő is egy hosszú elkanyarodás és fájdalmas belső vívódások után tért

vissza gyökereihez. Az ő művészetében Bácska nem a maga tárgyi valóságában jelentkezik, hanem víziók spektrumában, nem idilli képekben, hanem indulatokban, drámai feszültségben. Tájképei nem oldódnak fel abban az édeskés formában, amellyel a művészek eddig általánosságban az egész Alföldet visszaadni iparkodtak. Nála hiányzik a pásztorlányka, hiányzanak a kiskacsák, a gömbakác és a csatorna-parti fűzek, mint az egészből kiragadott jelenetek. Ő nem a részletek pepecselője, nem a szirupos hangulatok költője, nála a „téma“ nem csoportkép, amit a szem felvesz és a kéz visszaad, hanem indulatok kényszere. És minden képben a teljességet érezzük. A pásztorlány nála ember, nemcsak kedves figura, aki egy pillanatra odaállt a művész elé, az ég nemcsak azért van, hogy kékítővízzel befogja a bárányfelhőket: föld, ég, ember, táj és levegő összesűrűsödik valami egészen szerves világgá. S ebben az egységben érezzük Bácskát, Bácska lelki és szellemi jellegzetességeit.

Konyovicsot ez a magatartása azonban korántsem teszi „vidéki“ festővé, a szónak kicsinyítő értelmében. Ahogyan Ramuz sem vidéki író, bármennyire is egy egészen kis területnek, egy svájci kantonnak az írója. Konyovics Milán is a vidéket, szűkebb hazáját adja Európának. Párisban Matis és Picasso társaságában rendezett kiállításokat, művészetével a Beaux-Arts mellett számtalan tekintélyes művészeti lap foglalkozott.

Kétségtelen, hogy Konyovicsot nemcsak különös mondanivalója, erősen bácskai és szláv jellegzetességei állították Középeurópa műértőinek érdeklődése elé, hanem az az egészen egyéni festői felfogása, amely színben is, formában is újat tudott hozni.

Konyovics tiszta színekkel dolgozik, s az égő, nyers színek mégis harmónikusan olvadnak össze képein. De, ami művészetében a leglényegesebb: nem másolja a természetet, hanem rekonstruálja. Így aztán képei egészen tisztán és a tárgyi valóságtól majdnem függetlenül csak képek. De egy-egy tájban Konyovicsnál mégis több van, mint amit a szem lát. Mintha világnézete is benne volna képeiben, emberszemlélete a maga bölcséleti megalapozottságával és drámai szenvedélyével. Ezért figurális képei különösen érdekesek. Az ő alakjai nyersen, elmosódott vonásokkal, erős színekben és vastag konturok közé zárva élnek. Tragikus figurák, az ember esendősége érzik rajtuk; tudatos kifejezése ez Konyovics emberszemléletének, vagy sem, — mellékes — de annyira bizonyos, hogy ez a felfogás nem hat idegenül. Konyovics tisztában van vele, hogy egy embert nemcsak a vonásai tesznek egyénivé, hanem sokkal inkább lelki élete, szenvedélye, vérmérséklete és a sorsa, amely a bölcsőtől a sírig elkíséri. Portréit is ezek a belső elemek alkotják. Az arcot például vastag körvonalak

keretezik, mintha a test bizonytalanságát akarná ezzel kihangsúlyozni, az elmulás rémületében vacogó testet, amelyet csak egy vastag keret tud összefogni, harmónikussá tenni.

Ki tudja mik ezek a vastag, brutális vonalak? Maga az élet, amely öt-hat évtizedre terjed? Vagy az anyagnak felbontása és újbóli művészi összefogása a szem és a lélek törvényei szerint? Nehéz megfelelni ezekre a kérdésekre.

Ezt a különös ember- és tájábrázolást egy egészen sajátos színpompa tartja izgalomban. Csodálatos hatásokat ér el Konyovics az ő színeivel! Figurális képein éreznünk kell, hogy az anyag nemcsak térbe állított test, hanem színek forrása is. A napnak, fénynek és árnyéknak visszatükröződése. Színösszetételükben Konyovics képei talán a bácskai tyilimekre, vagy a gombosi és doroszlói lányok népviseletére emlékeztetnek. A fű, a föld, a hús, a vér, az ég színei ezek, minden tónus, minden árnyalati elmosódás nélkül, a maguk eredeti megjelenésében, forrón, buján, erőteljesen. S Konyovics színeit nézve, ismét éreznünk kell, hogy mennyire a Bácska éled újjá képein, csak itteni, sehol máshol fel nem lelhető színeivel.

Párisban szláv motívumokat láttak Konyovics művészetében, Belgrádban párisi iskolát. Bácskai embernek nem nehéz megállapítani, hogy Konyovics a kettő között Bácskában gyökerezik, s a mi vidékünk elemeit viszi művészetébe. Az ikónokra emlékeztető nehéz színpompa és a tyilimekre hasonlító dekorációi mellett e vidék magyar népi hatásai is határozottan felismerhetők képein. S ezért vallhatjuk a magunkénak mi is Konyovicsot.



Konyovics Milán régi patricius bácskai szerb családból származik. Édesatyja magyar törvényhozó volt. A művész Zomborban él, középiskoláit is itt végezte és művészi studiumait csak az első világháború befejezése után, amelyben mint frontharcos tiszt szolgált, kezdhette meg Prágában és Párisban. Negyvennégy éves, nyugtalan, állandóan fejlődő természet és ezért biztos, hogy az általános magyar képzőművészeti életben is kellemes meglepetés lesz jelentkezése.

PAPHARKAY DÉNES



A bajai múzeumban

*Be furcsa hely, különös menedék ez:
Négy fal közt ketten: én és az idő.
Nem is tudom, talál-e a szeszélyes
Énekhez majd e furcsa miliő?
Az ember folyton kriptaszagot érez
S az idők szaga oly émelyítő,
Meg józanít is... Avar, kelta lim-lom,
Lehet-e mámort korsóikból innom?*

*Csak ülök itt... Január... Kint a hó hull,
Az ablakon átfordul a hideg.
Olvasnom kéne ezt, azt — kóstolólul —
Ahogy kívánja lélek és ideg;
De mint a szél kint, viharozva túlul
Ajkamra egy-egy lázadó: minek?
S én szótlantul — kint viharoz a bőra —
Leborulok egy sárga fólióra.*

*Így, mondom, így! Ez a te dolgod itt még!
Óreg vagy! Illik egy kis megadás!
Mit érdekelnek könyv, a kő, a csipkék?
Egy fontos már csak, hogy magadba láss!
Mert nincs számodra többé más segítség,
Csak ami benned hamvad: a parázs;
Ülj mellé hát s szítsd! Pár rövidke évhez
Melegnek is, lámpásnak is elég lesz.*

HÓDSÁGHY BÉLA





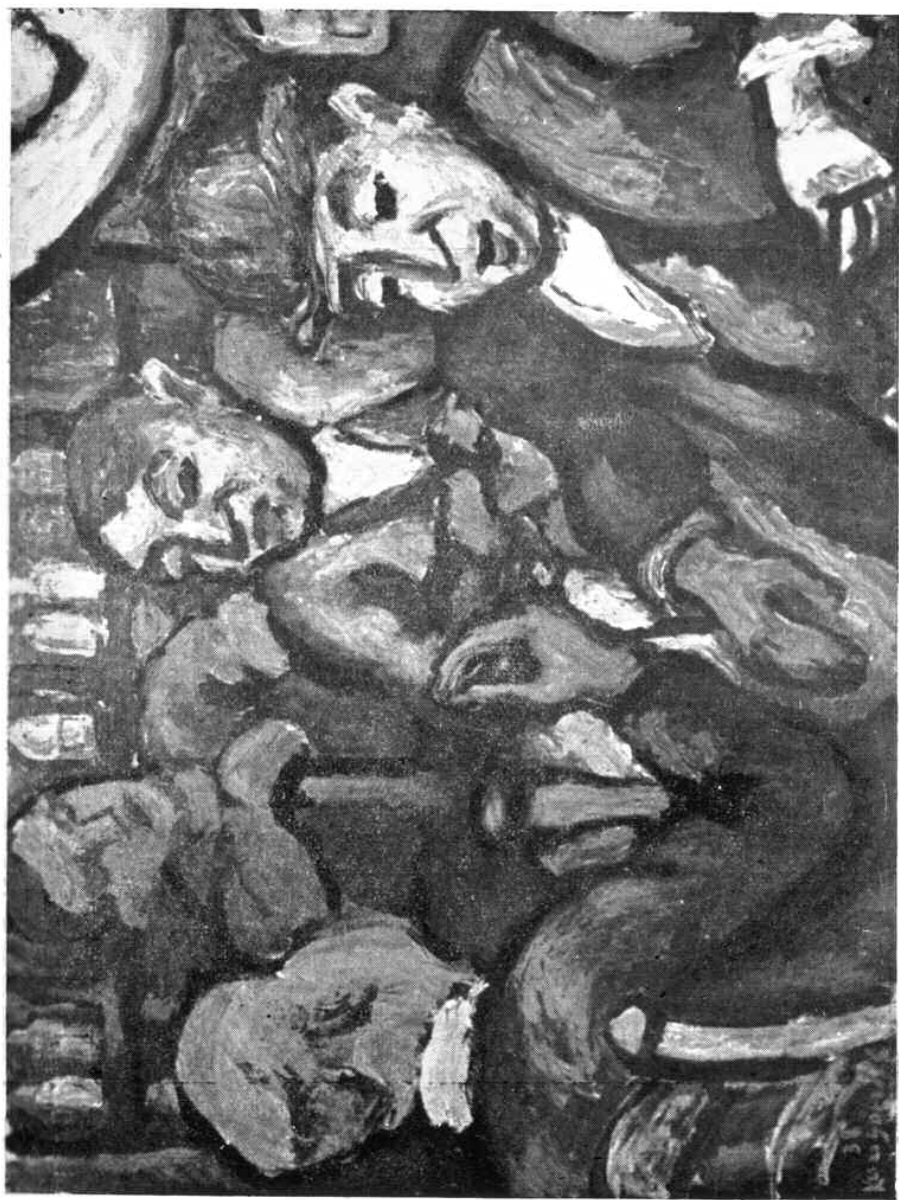
Zombori városháza

(Az újjáékt. főispáni hivatal tulajdona)

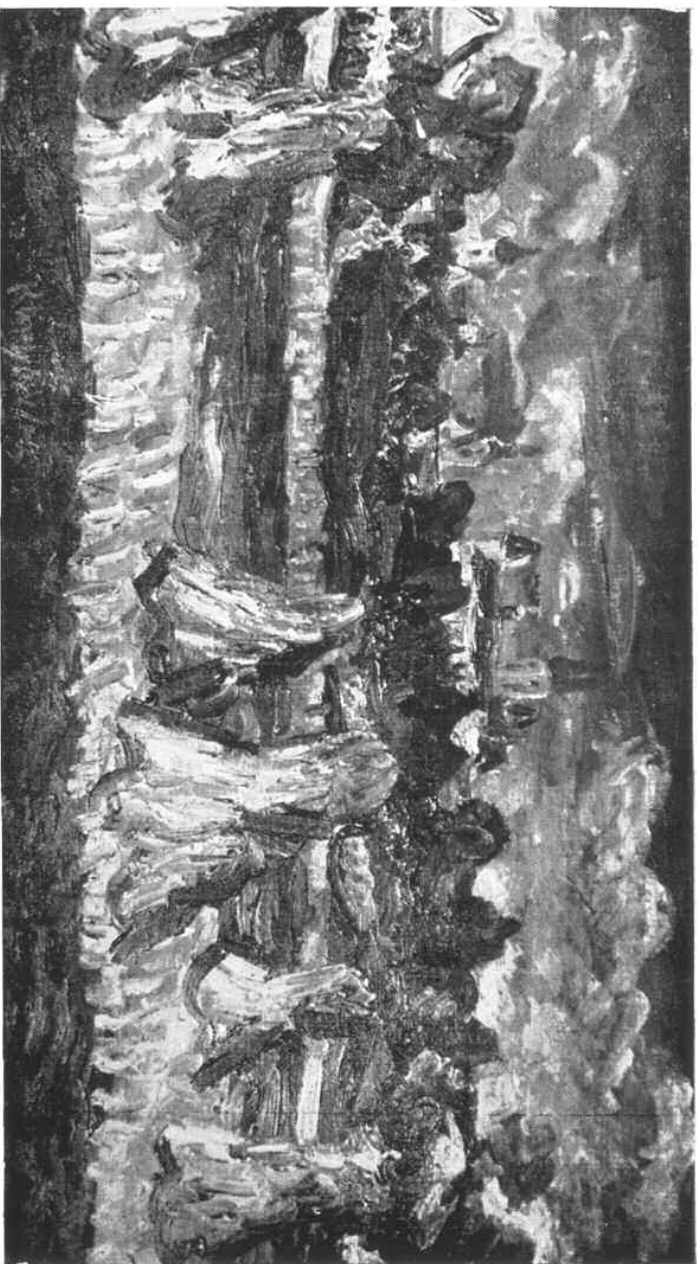


Dalmát nő

(Belgrádi magángyűjteményben)



Toncsi bácsi sörözik
(A belgrádi Pál herceg muzeum tulajdona)



BÁOSKAI ŐSZ
(Belgrádi magányúfiteményben)

Szlovákok, ruszinok, sokácok

Arra az aránylag kicsiny földrajzi területre, amelyet szűkebb hazánknak nevezünk, a viharos történelem forgószele nem egy népet sodort. A népvándorlás uszálya sokszor végigsepert a Bácskán s az ellenségtől üldözött, vagy munkalehetőséget kereső népek, mint lehasadt sziklák keresztül-kasul hengerelték a Duna-Tisza között. A terület ősi birtokosai, a honfoglaló magyarok, készséggel maguk közé fogadták a jövevényeket és testvéreiknek nevezték őket, ha nem is velük egy nyelven beszéltek. Az idők folyamán újabb és újabb jövevényekkel lett tarkább a Délvidék népi arculata. A természetes és törvényes beolvadás sok-sok előnye is felvillámlott időnként az új telepések előtt, de népiségükhöz való ragaszkodásuk ellenállt minden csábításnak. Nemcsak a megymultú, számottevőbb s a magyar haza gondjaiba fogadott német és szerb népcsoport, de a népi töredék is fennmaradt. Megtartotta kulturájának, szokásainak, népi kincseinek minden csillogását, a nyelvi örökségeket, ami ismételt megnyilvánulása az annyszor kétségbevont magyar nagylelkűségnek és békeszerető jószándéknak.

A Bácskában szétszóródott idegen népek három legerőtlenebb hájtársa, a szlovák, ruszin és a sokác nép maroknyi csapata a szláv népcsoporthoz tartozik, s mindazok a rokonvonások és jellegzetességek, amelyek a szláv népek életmegnyilvánulásában annyira sajátosak, észrevehetők az ő életrendjükben is. Már bevándorlásukkor kevesen voltak, alig néhány ezren, s ha a letelepedésben még szakadoztak, gyengültek is, mégis itt vannak velünk együtt Bácska dolgos, annyszor megdicsért fiai, akik a déli peremvidék összetételéhez ép úgy hozzátartoznak, mint a számottevőbb erősebb népek.

A szlovákok, ruszinok és sokácok itt a Délvidéken együttvéve nincsenek annyian, mint például a bunyevácok. Multjuk szeretete, az őshöz való ragaszkodásuk mégis megbecsülést szerzett minden olyan törekvésüknek, amely a külső behatás távolutartására irányult. A három népi töredék együttesen alig adna egy lakottabb bácskai várost. Mindössze néhány falura korlátozódik életük, de ez az élet tele van eredetiséggel, sajátos színekkel, szokásokkal.

I.

A szlovákokból csaknem minden lakóhelynek jutott az anyyiféle néppel tarkított Délvidéken. Nyelvüket, kulturájukat és népi különállásukat azonban csak ott tudták töretlenül megőrizni,

ahova zárt közösségekben települtek s kerültek a más népekkel való keveredést. Különösen a legdélibb peremsávban sikerült ez az ösztönös védekezésük néhány falunak változatlanul megadva szlovák jellegét, míg a városokban és a vegyes lakosságú községekben az erősebb népek felszívták és magukba olvasztották őket. Hogy milyen élénk lehetett a szlovákok vándorló ösztöne, mutatja az is, hogy még a legutolsó népszéneírás is talált elszórt lakóhelyeken olyan családokat, amelyek szlovák anyanyelvűeknek mondták magukat.

A bácskai szlovákok 10 községben éltek századok óta kiegyensúlyozott népi életüket. Az 1910-es magyar népszámlálás szerint a falvakban 28.330, a városokban pedig 1738 szlovák élt, Bácska lakosságának alig 5 százaléka. A következő három határmenti járásban található nagyobb számmal:

Hódsági járás 7296

Palánkai járás 2355 és

Ujvidéki járás 17.136.

Három község úgyszólván tiszta szlovák lakosságú: Bácsujfalu (2985), Dunagálos (2597) és Petróc (7491) lakossal. Négy községben: Lilicmoson (1271), Pincéden (2871), Kiszácson (3593) és Kölpényben (1848) szlovák élt, akkor a lakosság 50 százaléka. Dunacséb, Ópalánka, Szilbács, Bajsa és Ujfutak községekben a lakosság 10—30 százaléka vallotta magát abban az időben szlováknak.



A szlovákok a XVIII. század második felében kerültek nagyobb számban a Bácskába. Azokban a falvakban, ahol többségük nem volt, a többi népek hatása alá kerültek és itt elsősorban a német és szerb népi jelleg figyelhető meg életrendjükön. A falvakban azonban kevésbé asszimilálódtak és inkább az iparosság kereste és kívánta a városokban gyökeret ereszten a magyarságba való beolvadást. A délvidéki szlovákság mindig gondosan ápolta a régi otthonnak, a Felvidéknek szellemét, igyekezett a kapcsolatokat fenntartani és az ottani szlovák kulturából táplálkozott. Ujságjait előszeretettel olvasta, a Szlovák Matica elképzelései szerint tevékenykedett s még politikai tanácsait is Turócszentmártonból kapta. A régi szülőföld iránti szeretet és ragaszkodás, a szlávsvághoz való tartozandóság megbecsülése nyilvánult meg abban is, hogy a Felvidékről küldött politikusokat segítette a budapesti parlamentben. Hodzsa Milán, a csehszlovák kormány utolsó elnöke is az ujvidéki kerületben jutott mandátumhoz a szlovák összefogás jóvoltából. Az elszakítottág alatt vizsgolt a szlovákok egyetlen képviselőt sem tudták a soraikból választani, bár egy-két járásban, ahol nagyobb számban éltek, könnyűszerrel mandátumhoz juthattak volna.

Annak ellenére, hogy a délvidéki szlovákok szabad nemzeti életet élhettek Magyarországon, az 1918. november 26-én Ujvidéken kimondott elszakadás előkészítésében szintén kivették a maguk részét. A szlováklakta helységek 62 megbízottal képviseltették magukat az ujvidéki nagygyűlésen s a belgrádi alkotmányozó nemzetgyűlésbe és a magát kormányának nevező ujvidéki nemzeti tanácsba is elküldték a maguk megbízottait. A szlovákok a megalakuló délszláv államban sem tagadták meg szlovákságukat, de mint rokonnépek úgy érezték, hogy az uralkodó réteghez tartoznak, vigyázva azonban arra, hogy népi jellegükön, nyelvükön csorba ne essen. A délszláv és a csehszlovák államok közötti 23 éven keresztül fennállott szoros barátság segítségükre volt a Jugoszláviához került szlovákoknak abban, hogy kiépítsék azokat a szervezeteiket, amelyeken keresztül még inkább ápolni igyekeztek a multat. A két ország barátsága nyugodt munkautemet biztosított a számukra.

Szlovákok Bácskán kívül Délbánátban, Daruvár környékén és a Szerémségben élnek még. Számuk a jugoszláv népszámlálás adatai szerint 50.000 lélek körül mozgott és ennek a fele Délbácskára jut. Ezért választották központul a legnagyobb szlovák lakóhelyet, Petrőcöt, amely nemzeti életükben irányító szerepet töltött be. Ott létesült az önálló szlovák nyolcosztályú gimnázium, a Szlovák Matica, a sport és torna egyesület s Petrőcön jelentek meg a szlovák politikai hetilapok és hitbuzgalmi folyóiratok. Petrőcön állították fel az önálló szlovák evangélikus püspökséget is, amelynek élére Starke Samu esperes került.

Annak bizonyítására, hogy a bácskai szlovákok a délszláv államban sem tudták túlszárnyalni azokat a teljesítményeket, amelyeket Magyarországon értek, elég idézni a jugoszláv népszámlálás adatait. A szlovák községek népszaporulata csaknem változatlanul azonos ütemű maradt és ez a legalaposabb cáfolata annak, hogy a szláv államban könnyebben boldogulhattak, mint Magyarországon. Maguk állították, hogy minden kötöttségük megszűnt, szláv állam polgárai lettek, még sem tudtak különösebb eredményeket felmutatni, néhány anyanyelvű iskola és ujság létesítésén kívül. Az alábbi következő számjegyek a jugoszláv statisztikai adatokat, a zárójelben levő számok pedig a magyar népszámlálás adatait tartalmazzák kifejezve a községek szlovák lakosságának lélekszámát:

Bajsa 1200 (859)
Dunagálos 2976 (2597)
Kölpény 1876 (1848)
Kiszács 4526 (3953)
Petrőc 7155 (7491)

Pincéd 3091 (2871)
Bácsujfalu 3015 (2985)
Szilbács 1200 (972)
Palánka 650 (671)
Liliomos 1385 (1271)

Ujvidéken 1918-ig mindössze néhány száz szlovák élt, később a megszállás alatt, amikor a városnak erősen támogatott és Belgrádból irányított fejlesztése megkezdődött, a bácskai népekkel együtt a szlovákok is nagy számban özönlöttek oda. A szerb népszámlálás ugyanis már 1800 szlovákot mutatott ki Ujvidéken.

A falusi adatok azt bizonyítják, hogy a szlovák falvak, szlovák jellegét senki sem sikkasztotta el, s népszaporulatuk megtartotta azt az ütemet, amit az elszakítás előtt kimutattak.

Petrócnek, a délvidéki szlovákok Mekkájának, a szerbek alatt is körülbelül ugyanannyi lakosa volt, mint a magyar uralom idején és ugyanez a helyzet a többi vidéken. A felsorolt szlováklakta falvakban 3791 tanköteles gyermek volt s ezeket 63 szlovák és 9 más anyanyelvű tanító oktatta.

A legrégebb szlovák település a topolyai járásban levő Bajsa, amelynek már 1720-ban volt szlovák tannyelvű iskolája. Ezt követte az 1745-ben létesült petróci iskola, míg a többi a XVIII-ik század végén létesült, amikor nagyobb számban megindult a tótok beözönlése a Kárpátok alól a magyar Alföldre.

A szerb statisztika pontosan 53.870 szlovákot mutatott ki. A tanköteles gyermekek száma 7378 volt, ezek közül 6795 anyanyelvű iskolába járt. A gyermekeket 107 szlovák és 22 más nemzeti-szerű tanító tanította.

Most a délvidéki szlovákok ismét visszakerültek Szent István birodalmába és kétségtelen, hogy ennek a maroknyi népnek, amelynek teljesítménye előtt mindenki tisztelettel áll meg, a további fejlődési lehetősége biztosítva van. Századok óta idegen környezetben megőrizték nemzeti különállásukat és faji jellegzetességüket, amelyet most sem fog senki elhomályosítani.

II.

Mielőtt a ruszinoknak az elszakíttóság alatt kifejtett törekvéseit vizsgálónk, menjünk vissza a háberú előtti együttélés anynyi eredményhozó korszakába.

Az utolsó magyar népszámlálás Bács-Bodrog megyében 9759 ruszin nemzetiségű polgárról tesz említést. A megye lakosságának ez alig 1.6 százaléka. Ha kevesen is voltak, minden igyekezetük az összetartás megőrzése, ami érthető, hiszen ennek hiányában már eltűntek volna. Napjainkig felismerhető élénkszerű tarka há-

zaik és népviseleti öltözékeik, amelyek olyan frissek, mint egy csokor mezei virág. Kimondott ruszinlakta hely Bácskában mindössze egy van: Bácskeresztur, amelynek 1910-ben 5098 lakosa volt s ezek közül 4826 kisorosz. Kuczora lakosságának fele 2387 lélek volt kisorosz, azonkívül Kulán, Óverbászon, Sajkásgyörgyén és Ujvidéken mutattak ki jelentősebb számban kisoroszokat, míg a többi községekben csak elszórva akadtak. Kivétel nélkül görög katolikusok s a ruszinokon kívül Bácskában görög katolikusok nemigen akadnak. Sajkásgyörgye 4655 lakosa közül 1199 kisorosz, Torzsán 100, Ujverbászon 111, Óverbászon 428 kisorosz élt a háború előtti magyar statisztikai évkönyv felsorolása szerint.

Bindász György óverbászi görög katolikus plébános, a Rutén Közművelődési Egyesület elnöke és a „Ruszki“ naptár szerkesztője egy helyen azt írta, hogy amint minden népnek, úgy a ruszinoknak is meg van a maguk történelme, amelyre olyan büszkén hivatkoznak. A délvideki ruszinok multját, a családok eredetét és a letelepedés körülményeit az egyesület dolgoztatta fel. Feltévések szerint már a hatodik-hetedik században kerültek őseik a Kárpátokba s Kiev környékéről indultak el a felkerekedett szlávokkal s azoktól elvállva Északmagyarországon állapodtak meg. Bácskába a XVII-ik században szivárogtak. Nagyobbarányú költözködésük 1746-ban kezdődött, amikor két akkori állami pusztára költöztették őket: Kuczorára és Bácskereszturra. Sáros, Borsól és Zemplén megyékből érkeztek. Az akkor már a Délvidéken talált, vagy a később érkező telepeseknél szegényebbek és számbelileg is gyengébbek voltak és ezek a nehézségek megkötötték fejlődésük lehetőségeit. A vezetőik mindig papok voltak, akik Kárpátalján és Lengyelországban beszerzett tankönyvek segítségével ápolták a gyermekekben az anyanyelv szeretetét. A papok Zágrábban és Bécsben végezték tanulmányaikat és ott kerültek érintkezésbe azokkal a délszláv és cseh fiatalokkal, akik később a szláv nemzeti eszme zászlóvivői lettek. Az egyetemi évek eredményeként a délvideki ruszinok vezetői is átittartok nagyszláv eszmékkel s ez az elszakításkor kellő kifejezésre is jutott. A ruszin népben erősítették a nemzeti öntudatot, a nép ápolta a régi szokásokat, s megőrzött sok olyan hagyományt, népviseletet, éneket és táncot, amit az első telepések hoztak magukkal. Kizárólag ezzel a ragaszkodással voltak képesek a mind erősebb idegen népi hullámszásban a kicsiny ruszin szigeteket fenntartani.

A ruszinok a szlovákokhoz hasonlóan a szerb-horvát-szlovén állam megalakulását úgy üdvözölték, mintha saját nemzeti államuk jött volna létre. Első teendőnek tartották a ruszinnyelvű iskolai oktatás megszervezését s mert a belgrádi kormány a ruszinokat is megbízhatónak, a szlávság egyik hajtásának tartotta, az

iskolán kívül életre hívhatták egyesületeiket is. A Ruszin Közművelődési Egyesület még 1919-ben létesült. Ez az egyesület gondoskodott a ruszinok kulturigényeinek a kielégítéséről, lapokat és folyóiratokat, naptárokat adott ki, színelőadásokat szervezett és ruszin taenkönyveket nyomtatott. Hetilapjuk a *Ruske Novine* a faji szeretetre, a hagyományok ápolására nevelte a népet. Az egyesület évenként megtartott közgyűlése alkalmat nyújtott a Jugoszláviában szétszórtan élő ruszinoknak a találkozásra.

*

Jugoszláviában húsz községben mutattak ki ruszinokat, számukat 25.000 tették. Bácskában mindössze 5 faluban találhatók jelentősebb számban. Anyanyelvű iskoláikban a soraikból kikerült tanítók működtek, akik a papokkal együtt a ruszin nép szellemi vezetői voltak.

A volt bácskai apostoli adminisztratura 1934-ben készült sematizmusa már több ruszint mutat ki és ezek az adatok megbízhatóak, mert a plébániák készítették azokat. Eszerint Szabadkán 69, a topolyai esperes kerületben 3 görögkatolikus élt, s ezek valószínűleg kisorozok, mert rajtuk kívül csupán a románok követik a görögkatolikus vallást. A legszámottevőbben a kúlai esperes kerületben vannak, számuk akkor 9618 volt, ebből Kuczorán 2400-an, Kúlán 631-en, Bácskeresztúron 5216-an a két Verbászon 1050-en éltek. Az epatini esperes kerületben 2, a regőczei esperes kerületben 31, a zombori esperes kerületben 29, a bácsi esperes kerületben 186-an, ebből csupán Vajszkán 154-en, az ujvidéki esperes kerületben 2663, ebből Ujvidéken 703-an élnek, ahol ősi templomuk és iskolájuk is van, a palánkai esperes kerületben 23, a becseiben 34, a zentaiban 6 és a kanizsai esperes kerületben 13 görögkatolikus van, kivétel nélkül kisorozoknak kell tekinteni. A görögkatolikus ruszinok száma így az egyházmegye kimutatása alapján abban az időben 12.648 volt.

A széthullott Jugoszláviában 49.638 görögkatolikust tartott számon a katolikus püspöki kar által kiadott sematizmus (Opsti sematizam katolickske crkve u Jugoslaviji 1939). Krizsevcin önálló görögkatolikus püspökség áll fenn s a püspökség 11 esperességre és 49 plébániára oszlott. Az utolsó görögkatolikus püspök ruszin nemzetiségű, a bácskai származású dr. Nyárádi Dénes volt, aki a közelmúltban halt meg. A krizsevci görögkatolikus püspökség adatai szerint a bácskai hívők száma legutóbb így oszlott meg: Sajkásgyörgye 2548, Kuczora 3240, Ujvidék 500, Bácskeresztúr 6500, Överbász 1300 hívő, ezenkívül néhány görögkatolikus család szétszórva Bácska többi vidékein is található. Ez volt a legutolsó kimutatás, ami a görögkatolikusokról készült. (Bánátban két faluban élnek a görögkatolikusok, ezek azonban románok és nem

ruszinok. Az 5 bácskai faluban 6 templom áll és a hitszolgálatot 8 lelkipásztor végzi. A bácskai görögkatolikusok, illetve ruszinok számát a krizevci görögkatolikus püspökség 14.088-ra becsüli, az 1934-es bácskai szematizmus 12.648-ra az 1911-es népszámlálás pedig 9759-re. Ha elfogadjuk ezeknek az adatoknak a pontosságát, úgy ez azt jelenti, hogy a ruszinok népszaporodása rendkívül élénk volt, hiszen 25 év alatt 50 százalékkal emelkedett a lélekszámuk. Feltételezhető azonban, hogy más nemzetiségű, elsősorban néhány száz román is akadt a görögkatolikus kimutatásban, bár köztudomású az is, hogy a gyermekáldás a ruszinoknál igen bőséges és így elhihető a nagy szaporodási arányszám.

A bácskai ruszinok békés, szorgalmas emberek és a város lakó legfeljebb akkor vesznek tudomást jelenlétükről, amikor élénk színű népviseleti ruhákba öltözött lányaik ügyes-bajos dolgaikban néhanapján végigsietnek az aszfaltos utcákon, érthető feltűnést kelteve.

III.

A sokácok a délszláv népek családjához tartozóknak mondják magukat. A bunyeváccokkal együtt — bár nyelvük, ruházatuk, árnyalati különbségei felismerhetők — dalmatáknak is nevezik őket, ami származásuk, eredetük megjelölése akar lenni. A bunyevácok ugyanis a boszniai és dalmát határmegyén elhúzódozó Buna-folyótól vélik nevüket származtatni. Az elszakíttottság alatt, amikor a bunyevácok kitartóan keresték a délszláv népek között családfájukat, a horvátok mellett kötöttek ki, azokkal tartva a rokonságot. Nem egyszer megfordultak a Buna-folyó mentén, tanulmányozták az ottani népet, szokásaikat és örömujjongva vélték felfedezni az ősi otthonot. Nemcsak azonos nevű családokat találtak az ősi földön, de ugyanolyan természetű, azonos tájszólással beszélő, ma is ugyanolyan szokások között élő népeket, mint amilyenek az északbácskai bunyevácok. Hozzájuk állnak a legközelebb a sokácok, sőt — ikertestvéreknek vallották magukat a bunyeváccokkal. Közös lelki tulajdonságaik, vallásuk, csaknem azonos viseletük és nyelvük úgyszólván összeforrasztotta őket, mert mindig együtt egy síkon haladtak, politikában kultúréletben egyaránt. Mindig bunyevác-sokác népről beszéltek, bár az új otthon keresésben elváltak s míg a bunyevácok megmaradtak Szabadka-Zombor-Baja közé ékelve, addig a sokácok a Duna mellé húzódtak. A sokácok is Boszniából jutottak el a XVIII-ik század végén a bácskai népek letelepedésének idején a Bácskába.

Ráics Balázs pápai prelátus, aki elsőnek ábrándult ki a pán-szláv bunyevácok közül a nagyszerb imádatból s másarányban, a hovvátok között keresett a bunyevácságnak pártfogást, kutatásai-

ra támaszkodva azt állítja, hogy a sokácok egy része a török hódoltság idején jutott a Délvidékre. A törökök szolgálatában állva hajókon szállították Budára az élelmiszert. Ráics, aki az észak-bácskai szlávok eredetének leglelkesebb kutatója volt, a bunyevácokat és a sokácokat egy töröl szakadt néptörzsnek nevezi, hozzátéve, hogy a Bácskában más-más talajba kerülve új jövevények között elvegyült, hol összeolvadt, hol meg megőrizte inkább az otthon jellegzetességeit és innen adódnak a kimutatható eltérések a bunyevác és souác népi életben. A testváriságot azonban mindig vallották s a megszállás alatt éppen a bunyevácok voltak a kezdeményezői annak, hogy a gyengébb sokácokat magukhoz vonják és együttesen eredményesebben állhassák meg a helyüket. Azt azonban a legerélyesebben visszautasították, hogy a bunyevácok és sokácok szerb eredetűek, bár volt idő, mikor Belgrád támogatta azt a törekvést, amely erőltetve a szerb hatást és eredetet igyekezett a bunyevácokot meghódítani.

Az elcsatolás előtt a sokácok számát 18—20 ezerre becsülték, s a krónikás feljegyezte róluk, hogy „görcsösen ragaszkodnak őseiktől örökölt szokásaikhoz, népviseletükhöz s más népi hagyományaikhoz. Megfigyelhetjük, hogy ezt a tulajdonságot átmentették a délszláv államba is, amikor pedig sok kísérlet történt a nagy szerb családba való becsalogatásukra, arra számítva, hogy sikerül őket eltántorítani a horvátságtól. A sokácok a bunyevácokhoz hasonlóan istenfélő, vallásoséletű földművesek, akik az utolsó magyar statisztikai adatok szerint községekként így oszlanak meg:

Monostorszeg	5403	lakosa	közül	3056	sokác
Palona	1903	„	„	1161	„
Bogyán	854	„	„	407	„
Dunabökény	3322	„	„	212	„
Hercegszántó	3528	„	„	1371	„
Bács	4366	„	„	1413	„
Béreg	2824	„	„	2017	„
Bezdán	7985	„	„	2017	„
Vajszka	1824	„	„	906	„
Szond	5037	„	„	2934	„

Mindössze öt községben, Palonán, Bácsban, Béregen, Szondon és Monostorszegen domborodott ki szembetűnően a sokác jelleg s ezek a falvak voltak zajtalan életük kicsiny központjai. Ezek felé fordult elsősorban a bunyevácok érdeklődése. Népeességük emelkedésének vagy zuhanásának vonalát nem lehet nyomon követni, mert egyetlen kimutatást ismerünk, amely a megszállás alatt készült: a szabadkai apostoli adminisztratura sematizmusában olvasható s abban, mint horvátok vannak feltüntetve. Mai lélekszámukat nem

ismerjük. Valószínű azonban, hogy nagyobb eltolódás népességükben nem következett be az elszakíttóság alatt. bár az egyke átka alatt nyögő szomszédos német felvak élete a sokácokra is kihatott.

A különélés elatt ami a sokácoknak kulturális életében történt, azt a bunyevácokkal együtt végezték. Az utolsó tíz évben, amikor a zágrábi orientáció már teljesen átította a katolikus szláv lelkeket, a zágrábi egyetem számos diplomás ifjat adott a sokác-ságnak. A legtöbb sokác intellektuel pap, de az orvosi, ügyvédi, mérnöki, tanári és tanítói pályán is találunk sokácokat. Ezek a bunyevácokkal azonosan már a horvát szellemiség képviselői, akik a sokácság megerősítését és boldogulását Zágráb hathatós segítségétől várták. Elképzelésük a Macsek-Cvetkovics-féle egyezmény idején az volt, hogy kedvükért s a horvátok kiengeszteléséért esetleg Szabadkát és környékét a horvát bánsághoz csatolják. Nem egészen 100.000 bunyevác-sokáccal együtt legalább kétszer annyi magyar, s jelentősszámú német került volna ilyenformán Zágrábhoz. Ha voltak is akiknek tetszett a délvidéki magyarság ilyenképpen elképzelt gyengítése, a magyar lakóhelyek kettéválasztásával, a terv csak néhány álmodozó, mindenből kiábrándult, a délszláv államban annyiszor csalódott, mindig valami különöset, még ki nem próbáltat hajszoló politikai akarnok ábrándja maradt.

Mi, akik családi kapcsolataink, elhelyezkedésünk, ismétlődő tanulságaink segítségével egészen közelről megismerhettük a bunyevác és a vele rokon sokác nép életét, úgy érezzük, hogy helyre kell állítaniok az egyetlen célravezető s a megnyugvásukhoz hozzásegítő együttélést azzal a magyarsággal, amely mellett mindig boldogulni tudtak.

Csuka János



A jövő nemzedék

Péter és Pál ünnepe jelzi, hogy megkezdődik az aranykalászos mezőkön az „élet” betakarítása s az ifjúság is örömmel viszi haza egy év munkájának eredményét feltüntető bizonyítványát.

Megkezdődik részére a nagy szünidői üdülés, mintha most válnék a családi fészek igazi otthonná, mintha a családi tűzhely is melegebben lobogna és áldó melege mellett jól esik az apának gyermeke jövője felett elgondolkozni. Ki ne foglalkoznék előszeretettel gyermeke jövőjével?

Az ember létfenntartási ösztönében fekszik már ama törekvés, hogy a világ haladásával lépést akar tartani. Ez a törekvés az egész állam életében, éppúgy a család életében legélnkebb kifejezést a gyermeknevelésben talál.

A gyermeknevelést illetően gyakran hallani tanítók és tanárok ajkáról, amint legmelegebben ajánlják tanítványaik figyelmébe azt, hogy ne tanuljanak az iskolának, hanem az életnek. Ez a figyelmeztetés tulajdonképpen a tanítót, tanárt illeti, ne tanítsunk az iskolának, hanem az életnek. A gyermek végre is abban az irányban úgy és annyit tanul, ahogyan és amennyit tanítanak neki.

Az élet maga is csak iskola, amelyben mindennap készülünk a holnapra. A nemzet életére nem közömbös, hogy erre a holnapra hogyan készülünk. Hányszor halljuk emlegetni a szebb, a boldogabb magyar jövőt. Az újabb ezredév biztos alapjainak lerakásáról is megemlékezünk. Gondolunk-e arra, hogy ez a szebb és boldogabb magyar jövő azon fordul meg, miként neveljük gyermekeinket.

A szülők nemes törekvésükben nem kímélnek semmit, hogy gyermekeik boldogságát megalapíthassák, szívesen fáradnak, félreteszik az élet kényelmeit, sőt nem ritkán nélkülöznek is s így kuporgatják össze a filléreket, hogy gyermekük kiképezteséhez szükséges anyagi áldozatot meghozhassák.

A magyar állam igen sokat tett a kulturális célok érdekében. Ma már igen sokféle iskola áll a jövő nemzedékének nevelésére, de a szülők nagyrésze nem ismeri ez intézményeket, s nem érti meg a korszellemet, amely azt kívánja, hogy a szülő gyermekéből az élet számára embert, s a hazának hasznavehető polgárt neveljen.

Hogy ezt a célt elérhessük, nevelésünknek reális irányúnak kell lenni, az általános műveltség mellé biztosítson a szülő szakműveltséget is gyermekeinek, mert csak így lesznek képesek felvenni a harcot az életben, amelyet előbb-utóbb mindenkinek meg kell kezdenie.

Ha az ifjú bizonyos szakképzettséggel rendelkezik, legyen az gyakorlati vagy elméleti, büszke önérzettel foglalhat helyet a társadalomban, ahol így független helyet biztosíthat magának.

Sajnosan kell megállapítanunk, hogy a szülők nagyrésze fázik attól a gondolattól, hogy gyermekeik önerejükre, képességükre és szaktudásukra támaszkodva az élet küzdőterén vivjanak ki maguknak helyet, inkább arra törekszenek, hogy részükre az államnál, a vármegyénél, a városnál vagy bármely más közületnél szerezzenek egy darabka „biztos“, de száraz kenyeret. Pedig a mai kor szelleme minden téren szabad versenyre szólítja az embert, ahol a haladás egyedüli módja a szorgalmas és erőlkifejtő munka. A munka szeretetén alapszik az ember boldogsága. A munkaszeretet tartja fenn az összhangot a test és a lélek között, ez az anyagi és erkölcsi jólét megteremtője, fenntartója. A helyes nevelés végcélja nem lehet más, mint munkaszeretetre szoktatni az ifjúságot.

A nemzetek ereje, hatalma a népek munkaszereteten épül fel. Idézzük emlékünke a régi népeket, avagy vessünk egy megfigyelő tekintetet a jelenben élő nemzetek életére, tisztán látjuk az említett igazságot. Ha tudni akarjuk, miképpen kell egy nemzet erejét, munkaszeretét fejleszteni, úgy vizsgáljuk meg azokat a jelenségeket, amelyekben a folytonos és fokozatos gyarapodás, tökéletesedés igazságai nyilvánulnak.

Tagadhatatlan, hogy felülről jó a világosság, a nemzet legműveltebb társadalmi osztálya világít a kevésbé tanult társadalmi osztályok lelki életébe. A magyar nemzet munkaszerető nemzeté csak egy valóban művelt, tanult vezető osztály hatása alatt érlelődhetik. A nemzet munkaszeretetének kérdése pedig azon fordul meg, hogy miképpen neveljük munkára nemzetünk egyes gyermekeit, a jövő reménységét.

Panaszkodással nem megyünk előre, pedig panaszkodunk, hogy nyomorúság vesz körül, panaszkodunk, hogy pusztulunk, veszünk; hirdetjük élheteretlen voltunkat, ahelyett, hogy cselekednénk, dolgoznánk, ahelyett, hogy lelkünk minden erejét a nemzeti öntudatra ébredés, a nemzeti öncél kitűzése, az erős magyar nemzeti állam megalkotása foglalná el.

Nem látjuk meg a fájó sebeket, s nem merjük a bajt gyökerében orvosolni.

Nézzünk körül, miként vagyontalanodik, miként él zsellérsorsban a magyar. Földbirtokában nagyrészt idegen az úr, de ringatjuk magunkat regényes álomképekben, magyarázzuk, hogy nem a magyar föld lesz idegenné, ha idegené lesz, de majd az a magyar birtokos lesz magyarrá.

A kétvázdes megszallás megmutatta, hogy az előző évek politikája mennyire tette magyarrá, mennyire tette a magyar

hazát szeretővé dédelgetett nemzetiségeinket, akik megnyeréséért maradt szegény zsellérsorsban a magyar.

A toldozás-foldozás nem segít a bajon, vezérelv kell s ez az legyen, hogy e hazában a magyarságot kell kultúráilag úgy felemelni és gazdaságilag úgy megerősíteni, hogy minden téren az övé legyen a vezetőszerp.

E kérdést csak politikailag megoldani nem lehet, a törvénycikkek holt betűk, ha a társadalom vérében, lelkiismeretében nem élnek e kérdések. A törvény lehet köntös, mely melet ad, lehet kényszerzubbony, mely szabadságot korlátoz, lényeg azonban mindig a társadalom, közömbös társadalmon nem segít a legnemzetibb törvény sem.

A magyar társadalom magyarságát kell tehát megerősíteni, nemzeti öntudatát emelni, hogy az nemzeti céljaink elérésére egyengesse az utat.

Ehhez fel kell készülnünk, célunkat úgy érzük el, ha minden eszközzel azon leszünk, hogy szociális érzékű, keresztény erkölcsű és munkaszerető ifjúságot nevelünk, amely a haza nagyságát, a nemzet erősítését tekinti életcéljának, aki tud áldozatot hozni a közért, áldozni az ideál-oltárán, akinek legforróbb vágya, hogy magyarnak lássa a magyar hazát.

Tolnay János

Krisztuskép

*Egy régi-régi bronzkeretben
A Krisztus képe függ felettem,
Az Istenember árva képe
Viharban, villámok között,
Ahogy a kedvesem szívébe
Egy péntek este költözött.*

*Egy régi-régi péntekesten ...
Magában ül a dőlt kereszten,
Körötte halk bíborba rejti
Arcát a megriadt világ,
S míg ő fejét kezére ejti,
Belengik izzó glóriák.*

*A hegyek fényesőben áznak,
Fűszálon kis tüzek cikáznak,
Sugárnyalábot ejt a rögre
A nap a zengő táj felett ...
A kedves mondja: Mindörökre!
Én mondom: Elvégeztetett!*

HÓDSÁGHY BÉLA

IRODALMI SZEMLE

VÁRKONYI NÁNDOR: AZ UJABB MAGYAR IRODALOM

Szukits kiadása az 1942-es
könyvnapra.

Megírni egy olyan kor történetét, amelynek szereplői még életben vannak, nem tartozik a hálás feladatok közé, különösen nem az irodalomban. Néhány év előtt Schöpflin Aladár állott az elégedetlenek támadásának pergőtűzében, amikor szemére vetették, hogy egy irodalmi csoport szempontjait tette magáévá és aszerint ítélkezett. Ha talán jogos is az írók sérelme a történetíró részéről, különösen a fiataloknak kell megvigasztalódnik azzal, hogy elégtételt kaphatnának tehetségük kibontakozásával és pályájuk emelkedésével.

Várkonyi Nándor kitűnő és tárgyilagos könyvében is bizonyára kifogásolnak majd hiányokat és a számontartásra talán méltatlan neveket, de ezen senkinek sem szabad csodálkoznia. Sőt, mindjárt az elején legyen szabad nekünk is felpanaszolni, hogy a délvidéki magyar irodalom úgyszólván nincs is képviselve Várkonyi könyvében. Szenteleky Kornélnak például a lírikusok között szentel néhány — megértő, találó, szép — sort, foglalkozik Csuka Zoltán és Fekete Lajos költészetével, utóbbiak azonban oly rég elszakadtak a Délvidéktől és jó nevet szereztek maguknak az egyetemes magyar irodalomban is, hogy őket Várkonyi már nem mint délvidéki írókat ismerte meg és tartotta számon. A prózáírók között csak Tamás István szerepel, aki amíg itt élt csak a riportot művelte, budapesti könyvsikereit pedig lehetetlen a komoly irodalom számájára írni. Ezért aztán csakugyan furcsa, hogy egy Szirmai Károly, vagy Cziráky Imre nevét — csu-

pán az ismertebbeket említjük, — nem jegyezte fel a huszadik század magyar irodalmának legújabb krónikása.

De szolgáljon Várkonyi mentségére, hogy magunk is tisztában vagyunk fogyatékoságainkkal; tudjuk, hogy nevünket — kevés kivétellel — alig ismerik az anyaország irodalmi köreiből, hiszen munkásságunk jórészt csak a Kallangya hasábjaira szorult, hosszszabblélekzetű írással mindössze egy-két ember jelentkezett s inkább ígéretekről beszélhetünk, mint befejezett írói egyéniségekről. Ezt a halk panaszt is első sorban pro domo ejtettük ki és azért, mert Várkonyi csakugyan szerepeltet olyan írókat, akik semmiben sem emelkednek jelentősebb szintre a délvidéki íróknál.

Hatszázoldalas művét három részre osztja a szerző. Az első rész a realizmus jegyében tárgyalja irodalmi életünket a nyolcvanas évektől a századfordulóig. Talán erről a korról kapjuk a legtisztább, legpontosabb képet; Várkonyi az idő távlatából szintetizálja és teszi újra elvengné ezt a lezárt és lassan fejedésbe merülő korszakot. A második rész csupa izgalom; ez Ady kora, s még látni véljük a felcsapó lángokat, amelyek bevilágították a jövőbe, a mi napjaink sötétjébe is. Ez a rész, a **Modernség**, Várkonyi könyvének gerince. Egy lezárt és egy befejezetlen kor között a híd; még nem egészen múlt, de már nem jelen. Ha az előbbi kort biztos hangon tárgyalta, ezt a szeretet hangján méltatja, úgyhogy az olvasónak éreznie kell a szerző személyes érdekelttségét. S talán abban is igaz van Várkonyiának, hogy az utolsó húsz esztendő magyar irodalmát népi irodalomnak nevezi. Bár elég volna a Nyuga-

tot és a köréje csoportosult írókat megemlíteni cáfolatul, hiszen irodalmunknak ezen a kétségkívül legmagasabb pontján a polgári eszményeket és a lárpurlár formalizmusát őrizték egészen Babits haláláig. Az erős népi mozgalom még csak a jövőt készítette elő és eddig a maga összességében nem tud felmutatni olyan eredményeket, mint a modernség, amely változatlanul nyugat felé fordulva áll.

Az írók jellemzése Várkonyinál találó és kielégítő. Nem compilál, a maga véleményét fogalmazza. S talán ezért tudott ilyen egységes, átfogó művet írni. Tájékozottságban és elmélyülésben sem hagy semmi kívánni valót maga után. Egy jószemű, nagyműveltségű, rendkívül intuitív literátor komoly alkotása ez a könyv. Az akadémikus történeteszkedl szemben, Várkonyi életet tudott hagyni anyagában. Az egyes írói arcképeket jól egészítik ki Harcos Ottó bibliográfiai és irodalmi jegyzetei.

Herceg János

**SZEKFÜ GYULA:
ÁLLAM ÉS NEMZET**

Magyar Szemle Társaság, 1942

Különösen itt a Délvidéken kelene minél több embernek megismernie Szekfü Gyulának, ennek a nagytekintélyű tudós történésznek könyvét, mert talán sehol nem beszélnek annyit avatatlanul a szent-istváni gondolatról, az apostoli király hagyatékáról, mint nálunk. S Szekfü könyve nemcsak a szent-istváni állameszmét, de a kisebbségek államjogi helyzetét is tárgyalja azzal az alapos történelemismerettel, amelyet már megszoktunk nála. A kisebbségi népek helyzetéről még sohasem olvastunk ilyen megérett sorokat. Ha

ma nem is időszerű Szent István-nak fiához intézett intelme, hogy: „egyetlen nyelvvel és egyféle szokásokkal bíró ország gyöngé és törékeny”, a helyzethez mértén és a magyar nemzet lovagiasságához híven kell elfogadnunk a szent királynak figyelmeztetését fiához, hogy jól bánjon a nem magyar ajkú lakossággal.

Szekfü Gyula nemcsak a megváltozott eszmékhez alkalmazkodik, amikor kijelenti, hogy Szent István nem alkotott kisebbségvédelmi szervezetet, amelyekben biztosította volna a kisebbségek jogait, hanem a magyar állam fejlődését is figyelembe veszi, meiynek ma más a helyzete, mint ezer év előtt.

A szentistváni gondolat helyes felfogását tanuljuk meg Szekfü Gyula könyvéből, amely nem száraz történelmi munka, hanem csupa izgalom és mégis határozott tudományos magatartást őriz magában.

A legidőszerűbb politikai tanulmányok gyűjteménye ez a könyv, de a publicisztika és a politika perondján ágáló rétorok helyett — akiket fölényes humorral utasít rendre a szerző — valóban megoldani akarja a magyarság legégetőbb sorskérdéseit.

Kunszabó András

DÉLVIDÉKI SZEMLE. — Néhány hónappal ezelőtt Koltay-Kastner Jenő szegedi egyetemi tanár szerkesztésében DÉLVIDÉKI SZEMLE címmel tetszetős külsejű, komoly tartalmú folyóirat indult meg. A szerkesztő programadó cikkében Szegedet az Alföld szellemi és táji középpontjának mondja és a folyóirat feladatát többek között az alábbiakban jelöli meg: „... a magyarságon belül főleg és elsősorban Szegedre

háru a feladat, hogy a most visszacsatolt Délvidéket a régi és megszokott nemzeti egységbe ölelje. Alföldünk elhatároló természeti akadályok nélkül folytatódik a Bácskában, ha ennek földje, népessége, lelki beállítottsága különbözik is az övétől. Magyarország és nemzetiség mindig kiegészítő elemek voltak több mint ezeréves nemzeti létünkben. Visszavért fajtestvéreink mellett, akik két évtizedes idegen uralom alatt keményen meg tudták védeni a maguk eszmei tulajdonát, szeretnők, ha a nemzetiségek is hallatnák őszinte szavukat folyóiratunk lapjain.“

A rokonszenves bevezető óta három száma jelent meg a Délvidéki Szemlének, s a füzetek tartalma bizonyítja, hogy a szerkesztőség a programból máris sokat megvalósított. Elég utalnunk Eperjessy Kálmán és Banner János magasszínvonalú tanulmányaira, Széchenyi István cikkére, aki meghatározó ügybuzgalommal igyekszik kimutatni Szeged szellemi hatását a Délvidékre s különösen Bálint Sándor dolgozataira, amelyekben Szeged és a Délvidék népi kulturájából kapunk részletképet, továbbá Csuka János és Lévay Endre tanulmányaira, akik már a visszacsatolt Délvidék helyzetéről adnak ismertetést.

De magasan kiemelkedik a folyóirat eddigi számainak tartalmából néhány szegedi egyetemi tanárnak már nem a Délvidékkel foglalkozó, hanem elvont kérdéseket tárgyaló tanulmánya.

A Kalangya szerkesztősége és a délvidéki írók őszintén örülnek, hogy most már nemcsak egy kis tábor és nemcsak a Szenteleky Kornél által alapított folyóirat — amely tíz nehéz sorsban eltöltött esztendőn keresztül végezte áldo-

zatos munkáját — de komoly tudósok társasága is foglalkozni akar olyan kérdésekkel, amelyeket minden művelt délvidéki ember a szíven visel. A megértés és a közös célért való küzdelem jegyében köszöntjük laptársunkat, a Délvidéki Szemlét.

SÜDOSTDEUTSCHE RUND-SCHAU. A Magyarországon megjelenő németnyelvű folyóiratok száma eggyel növekedett. De amíg az eddigi németnyelvű folyóiratok jórésze azt tüzte ki feladatául, hogy Magyarországot ismeresse a külföldön, addig a most megjelent Südostdeutsche Rundschau, amelyet dr. Franz Basch, a német népcsoport vezetője szerkeszt, az országban élő németek helyzetéről ad tájékoztatást a többségi népek és a Birodalomnak. Állapítsuk meg, hogy dr. Basch folyóiratára csakugyan szükség volt. A magyarországi németek kivánságait és magatartását anynyiféleképpen magyarázzák, hogy kellett végre egy olyan orgánus, amely határozottan és minden gútlás nélkül, őszintén kimondja azt, amit az ország németisége akar és ércz. Illetékesek dolga azután, hogy a felmerülő kérdéseket a helyzethez és a lehetőségekhez képest megoldják.

A folyóirat első számában dr. Franz Basch népcsoportvezető három pontban foglalja össze a magyarországi németek feladatait:

1. A népi, művelődési és gazdasági életjogok kivívása és biztosítása.

2. A hazaszeretet megtartása, az állam iránti hűség és az államalkotó nép iránti barátság kimélyítése.

3. A népcsoport különös közvetítő szerepének ápolása, hogy hivatalkosson az otthon-állam és az anyaország között.

Ami a folyóirat célját illeti, azt dr. Basch világosan megjelöli a következőkben: „Folyóiratunk lendületét népi akaratumk és művelődést sugárzó öntudatunktól fogja nyerni, de ezt a lendületet erősíteni fogja a népcsoport vezetőiségének korlátlan tekintélye is.”

Kijelenti, hogy elsősorban a német népcsoport helyzetével és működésével kíván foglalkozni, majd így folytatja: „Abban a meggyőződésben, hogy az államhűséget nemcsak hirdetni, de tettekkel szolgálni is kell, folyóiratunk minden számában az államalkotó magyar nép nagyszámú alkotóinak egy-egy reprezentánsát mutatjuk be. A magyarság teremtő alkotásait magunk is feljegyezzük, hogy az össznémetiség minél tisztább képet nyerjen a magyar államról, annak népéről és életéről. Megvallom nyíltan, hogy ezzel sok magyar alkotót és vezető egyéniséget kívánunk népcsoportunknak barátul megnyerni, de azt hiszem ez nemes igyekezet és csakhamar igazolást nyer majd.”

A folyóirat cikkei a német népcsoport határozott magatartásához híven és politikai elképzelésének megfelelően tárgyalják nemcsak a magyar, hanem az egész délkelet-európai németiség helyzetét. Technikai kiállításában a Südost-deutsche Rundschau felülmúl minden magyar folyóiratot.

SORSUNK. — A pécsi Janus Pannonius Társaság folyóiratát nem első ízben ismerteti a Kalangya. De ez a kitűnően szerkesztett lap megérdemli, hogy minden számát figyelmesen elolvassuk.

A Sorsunk alig egy év alatt — mondjuk ki nyíltan! — a magyar folyóiratok élére küzdötte fel

magát. Ma már sokkal több, mint egy táj, egy földrajzi egység szellemi életének kifejező szerve. A Sorsunk fejlődése bizonyítja, hogy a vidéknek is van hódító ereje. Egyre több budapesti u. n. beérkezett író szólal meg lapjain, s a Sorsunk állásfoglalása irodalmi, vagy társadalmi kérdésben mind nagyobb megbecsülésnek örvend. Annál rokonszenvesebb, hogy a folyóirat előszeretettel karioja fel a fiatal tehetségeket. Különösen tanulmányokban és könyvismertetésekben gazdag és képvisel magas színvonalat a folyóirat. A Sorsunknak eddigi eredményei után minden kilátása megvan ahhoz, hogy az egész magyar vidék szellemi életének adjon helyet a megnyilatkozásra.

DUNÁNTULI SZEMLE. — Az ország nyugati bástyájának őrizője ez a sok lelkesedéssel és komoly tudományos igénnyel szerkesztett folyóirat. Szerkesztője, Dr. Pável Ágoston, a szláv irodalom kitűnő ismerője, aki három vármegye — Vas, Veszprém és Zala — kulturmunkásaival tartja folyóiratát. A Dunántúli Szemle a három megye területének történelmi multját és művelődési helyzetét tárgyalja, de feldolgoz minden e vidéket érdeklő kérdést is. A szerkesztő érdeme, hogy a szigorúan szakcikkeket nem száraz olvasmányok és a kevés szépirodalom eleve né és vonzóvá tudja tenni az egész folyóiratot nem éppen tudományos érdeklődésre hangolt olvasók előtt is. Valószínűleg ez a titka a Dunántúli Szemle népszerűségének a közönség előtt és a hivatás-tudat férfias megőrzésével irodalmi körökben.

Tumbász Lukács



KALANGYA

A DÉLVIDÉKI MAGYAR KÖZMŰVELŐDÉSI SZÖVETSÉG IRODALMI ÉS
KULTURÁLIS SZEMLEJE

Szerkeszti: HERCEG JÁNOS

Szerkesztőség: Zombor.

A szerkesztésért és kiadásért felel: **Blazsek Ferenc**, Ujvidék

„Uránia” nyomdai műintézet és kiadóvállalat (tul. Kelemen János), felelős
nyomdavezető Frank József, Ujvidék, II. Rákóczi Ferenc út 50